

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์

Development of a community water management system to support consumption and agriculture in Buriram province

พื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

เชาวลิต สิมสวย

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

ภายใต้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ.ศ. 2563

คำนำ

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพื้นที่ 14 ตำบล ซึ่งในฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการทำงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การปฏิบัติการในพื้นที่ ผลการปฏิบัติการในพื้นที่ และสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำของตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ให้สามารถมีน้ำเพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรต่อไป

ดร.เชาวลิต สิมสวຍ

เมษายน 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีแหล่งจัดเก็บน้ำที่จำกัดประกอบกับไม่มีระบบการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวเกิดสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลาและบางแหล่งไม่สามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีความรับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทั่วถึง

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้ 1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล 2) จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล 3) จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ 4) พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน โดยได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 14 แห่ง ซึ่งฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามารถได้พัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลสามแวง โดยจากเดิมปี 2561 หนองชลประทาน มีความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 50,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 มีความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 65,000 ลูกบาศก์เมตรโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 21 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 639,423 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลปะคำ จึงจัดประชุมร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการการใช้น้ำของเกษตรกร โดยมีความเห็นที่จะปรับปรุงฝายน้ำล้นสามแวงพร้อมขุดลอกเป็นแก้มลิงบริเวณด้านฝาย เพื่อกักเก็บปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ต่อไปในอนาคต

2. กลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองชลประทาน จำนวน 21 ครัวเรือนนั้นได้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 21 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 344 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 153 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 4,814,443 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 19,104.9 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 21 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 437 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 241 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 5,789,899 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 22,975.7 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 975,457 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.26

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ	1
ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline)	
โดยอ้างอิงที่มาด้วย	2
วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
เป้าหมายหลักของโครงการ	3
กลุ่มเป้าหมาย	4
องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร	5
ช่วงเวลาดำเนินการ	8
ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	9
วิธีการติดตามและประเมินผล	9
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่	10
ข้อมูลสภาพทั่วไป	10
สภาพทางเศรษฐกิจ	12
สภาพสังคม	13
บริการพื้นฐาน	14
ศักยภาพตำบล	15
บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่	16
ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น	16
ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลสามแวง	17
ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลสามแวง	21
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง	22
อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง	23
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลสามแวง	24
อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลสามแวง	27
ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)	29
อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง	31
ของตำบลสามแวง	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลสามแวง	33
ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลสามแวง	35
บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่	36
ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	36
ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	39
แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ	43
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ	44
ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน	45
การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	47
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงาน	64
ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ	64
การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน	65
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	68

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 อาณาเขตการปกครองเทศบาลตำบลสามแวง	11
ภาพที่ 3.1 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอลำห้วยราช	17
ภาพที่ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอลำห้วยราช	17
ภาพที่ 3.3 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช	20
ภาพที่ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช	20
ภาพที่ 3.5 อบรมทำฝัังน้ำตำบลสามแวง	22
ภาพที่ 3.6 อบรมทำฝัังน้ำตำบลสามแวง	22
ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล	23
ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ	27
ภาพที่ 3.9 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	28
ภาพที่ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	28
ภาพที่ 3.11 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้เสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้เสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมหนองชลประทาน	31
ภาพที่ 3.14 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงประชุมเพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.15 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงประชุมเพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.16 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงประชุมเพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.17 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงประชุมเพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.18 หนองชลประทาน ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช	32
ภาพที่ 3.19 หนองชลประทาน ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช	32
ภาพที่ 3.20 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำหนองชลประทานตำบลสามแวง	34
ภาพที่ 3.21 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำหนองชลประทานตำบลสามแวง	34
ภาพที่ 3.22 การลงพื้นที่สำรวจหนองชลประทาน	34
ภาพที่ 3.23 หนองชลประทาน	34
ภาพที่ 4.1 ฝัังน้ำตำบลสามแวง	43

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์	2
ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย	4
ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์	5
ตารางที่ 1.6 แสดงช่วงเวลาดำเนินการ	8
ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรตามทะเบียนราษฎร	12
ตารางที่ 2.2 แสดงประเภทการประกอบอาชีพในตำบลสามแวง	13
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลแหล่งน้ำหนองชลประทาน ตำบลสามแวง	21
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ	31
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากหนองชลประทาน	33
ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลสามแวง	35
ตารางที่ 4.1 สสำรวจการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ด้านการเกษตร	39
ตารางที่ 4.2 สสำรวจการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ด้านปศุสัตว์และอุปโภคบริโภค	41
ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบลสามแวง	42
ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561	47
ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561	49
ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561	50
ตารางที่ 4.7 ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561	52
ตารางที่ 4.8 สรุปรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561	54
ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562	55
ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562	56
ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562	57
ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562	59
ตารางที่ 4.13 สรุปรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562	61
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562	62

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ

ในอดีตที่ผ่านมา มิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2544) กล่าวว่า สำหรับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในประเทศไทยเน้นหนักเรื่องการจัดหาน้ำ หน่วยงานและสถาบันหลักในการจัดการน้ำของไทยคือ กรมชลประทานซึ่งเดิมเคยมีหน้าที่จัดหาน้ำ ปัจจุบันรับหน้าที่จัดสรรน้ำด้วยแต่รัฐขาดทั้งกติกาศและเครื่องมือในการจัดสรรน้ำ ความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในภาคเกษตรทั้งในระหว่างราษฎรด้วยกันระหว่างราษฎรกับรัฐและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกัน ขณะเดียวกันความต้องการน้ำในเขตเมืองก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีรายงานว่าในชนบทมีความต้องการใช้น้ำ 50 ลิตร/คน/วัน ในขณะที่ในเมืองมีความต้องการใช้น้ำมากถึง 250 ลิตร/คน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธรรมพงศ์ เนาวบุตร, 2554: 48) ทำให้เกิดการช่วงชิงน้ำกัน ระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท ชุมชนเมืองกับภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำหลายฉบับแต่การบริหารจัดการน้ำของไทยส่วนใหญ่ ยังอยู่ภายใต้ระบบการเข้าถึงโดยเสรีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร การปล่อยให้เสรีทำให้เกิดการเข้าถึงน้ำโดยเสรีเป็นระบบที่ขาดความเป็นธรรมไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2544: 216) ที่ผ่านมาการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยมีเป้าหมายหลายประการ ได้แก่ จัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเกษตร เพื่อการผลิตพลังงาน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น จากเป้าหมายดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการดำเนินการจัดการน้ำการควบคุมน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำต้นทุนมาจัดการให้มากที่สุดหน่วยงานที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยกล่าวคือ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีเป้าหมายของตนเองที่ต้องการไปให้ถึง โดยได้ดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกันคือ การจัดการน้ำต้นทุนด้วยการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำประเภทต่างๆ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การขุดสระน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำ การสร้างฝาย การขุดลอกลำห้วย การขุดลอกหนองบึงต่างๆ เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ขยันการนาวิ, 2555: 32)

ปัญหาที่สำคัญก็คือประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำและจะอย่างไรให้กฎเกณฑ์ต่างๆที่แต่ละหน่วยงานได้สร้างขึ้นมานั้นสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำได้อย่างเป็นธรรม ตัวอย่างเช่นในกลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระบบการจัดสรรน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมตามมา กล่าวคือมีกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่หลายกลุ่มต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิในการใช้น้ำในแม่น้ำแห่งนี้ เมื่อน้ำแห้งปัญหาจึงเกิดขึ้นทำให้แต่ละกลุ่มที่อ้างสิทธิ์นั้นเข้าไปควบคุมมวลน้ำด้วยการกันน้ำแล้วคุดเข้าไปในสระที่เตรียมไว้ในพื้นที่ของตน ส่งผลให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ท้ายน้ำได้รับความเดือดร้อนจึงเกิดการแย่งชิงน้ำกันเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นต้น (ชัยพันธ์ ประภาสวัต, 2544: 116) สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ซึ่ง นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายไทยนิยมยั่งยืน โดยมุ่งขับเคลื่อนงานสำคัญ 10 เรื่องและหนึ่งใน 10 นั้นคือเรื่องที่ 3 ชุมชนอยู่ดีมีสุขด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ ประชาชน ผ่านการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนรวมไปถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อมาจากมติคณะรัฐมนตรี(ครม.สัญจร ที่จังหวัดบุรีรัมย์) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีมติให้ใช้เงินเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประมาณ 3,000 ล้านบาทและปีนี้จะเสนออีกพันกว่าล้านก็น่าจะอนุมัติให้ได้ เพราะตรงกับแผนงานของรัฐที่วางไว้และตรงกับความต้องการของประชาชน (แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังการประชุม ครม.สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์)

พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำซำรุดหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกร เพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่าจะการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline) โดยอ้างอิงที่มาด้วย

(อาจจะระบุเป็น ตัวเลข กราฟ ภาพก่อน-หลัง คำบรรยาย ฯลฯ)

ตารางที่ 1.1 จำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562		ปริมาณน้ำที่ต้องการ หลังดำเนินการปี 2563	
				ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)	ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082	รอผล	รอผล
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178	รอผล	รอผล
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989	รอผล	รอผล
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436	รอผล	รอผล
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855	รอผล	รอผล
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451	รอผล	รอผล
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองซ่องแมว-ลำปะเทีย	หนองโสน	นางรอง	5,651	678	รอผล	รอผล
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438	รอผล	รอผล
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329	รอผล	รอผล
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558	รอผล	รอผล
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773	รอผล	รอผล
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525	4,363	523.56
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดิยาว	เสาดิยาว	หนองหงส์	6,714	806	รอผล	รอผล
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918	รอผล	รอผล
ความต้องการน้ำรวม				116,804	14,016	รอผล	รอผล

ที่มา : ระบบสถิติและงานทะเบียน กรมการปกครอง และสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ.2561

3. วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล	1.ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงานท้องถิ่น 2.ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม 3.ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	1. มีข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ 2. มีฐานข้อมูลด้านรายได้ก่อนดำเนินการ	1 ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบล รวมเป็น 14 ชุดข้อมูล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	มีแผนผังน้ำระดับตำบลทั้ง 14 ตำบลครอบคลุมแหล่งน้ำทุกประเภทในตำบล	1 แผนผังน้ำต่อตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 3. ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ 4.ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงาน)	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับตำบลอย่างน้อย 2 โครงการ	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ อย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน	1. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้ำตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 2. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 3. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 4. ลงพื้นที่กำกับติดตาม	1. มีระบบกำกับ(หรือการบริหารจัดการน้ำ) เพื่อดูแลแหล่งน้ำของตำบลอย่างน้อย 1 กลุ่ม(ระบบ) ต่อ 1 แหล่งน้ำ 2. มีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้เสริมอย่างน้อย ตำบลละ 1 ผลิตภัณฑ์	1. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1ตำบล รวมเป็น 14 ระบบ ใน 14 ตำบล 2. เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล

4. เป้าหมายหลักของโครงการ (หลังจากการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา)

4.1 มีฐานข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ความต้องการใช้น้ำ และการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อการวางแผนการผลิตในพื้นที่เกษตรของแต่ละตำบล

4.2 เกิดการวางแผนผังการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม

4.3 เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของแต่ละตำบลเพื่อรองรับความต้องการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค

4.4 มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำชุมชนร่วมกันอย่างเป็นแบบแผนและมีความเป็นทางการมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

5. กลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการ ในกลุ่ม (คน)	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562	
					ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	16	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	21	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	23	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	19	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	24	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	18	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองข่องแมว-ลำปะเทีย	23	หนองโสน	นางรอง	5,651	678
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	19	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	24	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	15	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	21	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	32	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดิษฐ์	26	เสาดิษฐ์	หนองหงส์	6,714	806
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	24	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918
รวม		305			116,804	14,016

หมายเหตุ : (โปรดระบุจำนวนคนในชุมชน / โรงเรียน / หมู่บ้าน ฯลฯ ให้ชัดเจน)

6. องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน (ระบุหน่วยงานที่มีส่วนร่วม)

ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
1	สภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์	นำแกนนำและสมาชิกเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการร่วมดำเนินการฝึกอบรม เก็บข้อมูล ประสานหน่วยงาน สนับสนุนทุนเพื่อดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป
2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอชำนิ 7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง	ประสานงานระหว่างสมาชิก เป็นเลขาคณะทำงาน เป็นนายทะเบียนเพื่อขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำในแต่ละตำบล เป็นหน่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
	11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอนองก่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอยะราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	
3	อำเภอทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1)อำเภอกระสัง 2)อำเภอพลับพลาย 3)อำเภอลำปลายมาศ 4)อำเภอเมือง 5)อำเภอปะคำ 6)อำเภอขาม 7)อำเภอนางรอง 8)อำเภอบ้านด่าน 9)อำเภอประโคนชัย 10)อำเภอพุทไธสง 11)อำเภอนองก่ 12)อำเภอยะราช 13)อำเภอนองหงส์ 14)อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	เป็นหน่วยประสานงานระดับอำเภอ และเป็นหน่วยออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำของแต่ละตำบล สนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
4	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
5	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	เป็นหน่วยหลักในการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนบุคลากรฝึกอบรม จัดเก็บข้อมูล และงบประมาณในการดำเนินงาน
6	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
7	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำระดับจังหวัด เสนอแนะวิธีการจัดทำโครงการ ขั้นตอนการเสนอโครงการฯ และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด

7. หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร (อธิบายอย่างละเอียด)

ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอขาม	1. ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบล รวมเป็น 14 ชุดข้อมูล 2. แผนผังน้ำระดับตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ 3. มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1 ตำบล รวมเป็น 14 ระบบใน 14 ตำบล

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
	7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิษฐ์ อำเภอหนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	5. จะก่อให้เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล
2	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูลและเครือข่ายในพื้นที่เพื่อการจัดการช่วยเหลือเมื่อเกิดวิกฤต
3	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	มีข้อมูลโครงการเพื่อเสนอต่อจังหวัดและประเทศต่อไป
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูล(Baseline)และเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในปีถัดไป

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
ต้นน้ำ				
1	ประชุมชี้แจง จันท.หน่วยงานท้องถิ่น	มีผู้ประสานงานระดับตำบลอย่างน้อยตำบลละ 1 คน	เจ้าหน้าที่ อบต.ทั้ง 14 ตำบล	3 ธันวาคม 2562
2	ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อบต.ทั้ง 14 ตำบล	
3	ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อบต.ทั้ง 14 ตำบล	11-25 ธันวาคม 2562
กลางน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปขอ	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	24 ธันวาคม 2562
2	อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	งบประมาณสนับสนุนต่อไป		15 มกราคม 2563

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
3	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล			29 มกราคม 2563
4	อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรอง การจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้ง 14 ตำบล	ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทุก ระดับ	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	5 กุมภาพันธ์ 2563
5	ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ			12-26 กุมภาพันธ์ 2563
6	ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อ ขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับ หน่วยงานในจังหวัด)			3-4 มีนาคม 2563
ปลายน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วม กำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหาร จัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	มีระบบบริหารจัดการน้ำ ชุมชนอย่างน้อย 1 แห่ง	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	17 ธันวาคม 2563
2	อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุน ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุม ทั้ง 14 ตำบล	มีการดำเนินการเพื่อการใช้ น้ำเป็นต้นทุนในการ ผลิตผลิตภัณฑ์ที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	8 มกราคม 2563
3	ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร ต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	ก่อให้เกิดรายได้เสริมจาก การใช้น้ำเป็นต้นทุน	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	
4	ลงพื้นที่กำกับติดตาม	หนุนเสริมก่อให้เกิดความ มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	10-31 มีนาคม 2563
5	ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	รายงานผลการศึกษา	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	25-31 พฤษภาคม 2563
6	การดำเนินงานเพื่อการติดต่อ ประสานงานตลอดการดำเนิน โครงการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์		

9. ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

9.1 ผลผลิต (Output)

- 9.1.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละตำบล ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline)
- 9.1.2 ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุน
- 9.1.3 ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
- 9.1.4 มีแหล่งกักเก็บน้ำในชุมชนให้บริหารจัดการที่ดีขึ้น
- 9.1.5 มีการดำเนินการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณท์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

9.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 9.2.1 มีน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
- 9.2.2 ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

9.3 ผลกระทบ (Impact)

- 9.3.1 หมู่บ้านที่มีดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนเพิ่มขึ้น
- 9.3.2 การเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนในพื้นที่การพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

10. วิธีการติดตามและประเมินผล

- 10.1 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในแต่ละตำบล (โดยคำสั่งของนายอำเภอแต่ละแห่ง)
- 10.2 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย (โดยคำสั่งของอธิการบดีฯ)
- 10.3 ลงพื้นที่กำกับติดตามเป็นช่วงๆ (ตามปฏิทินงาน)
- 10.4 ประชุมร่วมกับกรรมการแต่ละชุดทุกๆ 2 เดือน
- 10.5 ประชุมสรุปภาพรวมการดำเนินงานอย่างน้อย 2 ครั้ง

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารการจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ในพื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแสดงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ดังต่อไปนี้

- 1.ข้อมูลสภาพทั่วไป
- 2.สภาพทางเศรษฐกิจ
- 3.สภาพสังคม
- 4.บริการพื้นฐาน
- 5.ศักยภาพตำบล

1.ข้อมูลสภาพทั่วไป

เดิมที่ตำบลสามแวงแยกมาจากตำบลบ้านยาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ เมื่อปี พ.ศ.2480 "สามแวง" เป็นชื่อตำบลที่เรียกตามลักษณะของสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลำน้ำไหลผ่านและมีพืชตระกูลหญ้าเกิดตามหนองน้ำ ซึ่งในภาษาเขมร คำว่า "เวง" ที่เพี้ยนเป็นแวงนั้น แปลว่า"ยาว" สำหรับคำว่า "สาม" เพี้ยนมาจาก "อันซาม" ซึ่งเป็นพืชตระกูลหญ้า ตำบลสามแวง มีหมู่บ้านในการปกครองทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสามแวง บ้านใหม่ บ้านใหม่ บ้านสะแกสามัคคี บ้านใหม่ บ้านโคกเจริญ บ้านใหม่ทักษิณ บ้านเพชรน้อย และบ้านโคกกระเบา ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลสามแวง มีเทศบาลตั้งอยู่เลขที่ 90 หมู่ที่ 5 ถนนห้วยราช – สดึก ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอห้วยราช ประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัด 14 กิโลเมตร

1.2 เนื้อที่

ตำบลสามแวง มีพื้นที่ทั้งหมด 18.99 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,866 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลโคกเหล็ก
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลห้วยราช
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลเมืองไผ่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบ้านยาง

1.3 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลสามแวงเป็นที่ราบสูงและเป็นที่ราบลุ่มบางส่วน ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายพื้นทรายราบโล่ง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตรและใช้ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่ง และภายในตำบลยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยราช

1.4 ภูมิอากาศ

มี 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน จากเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว จากเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

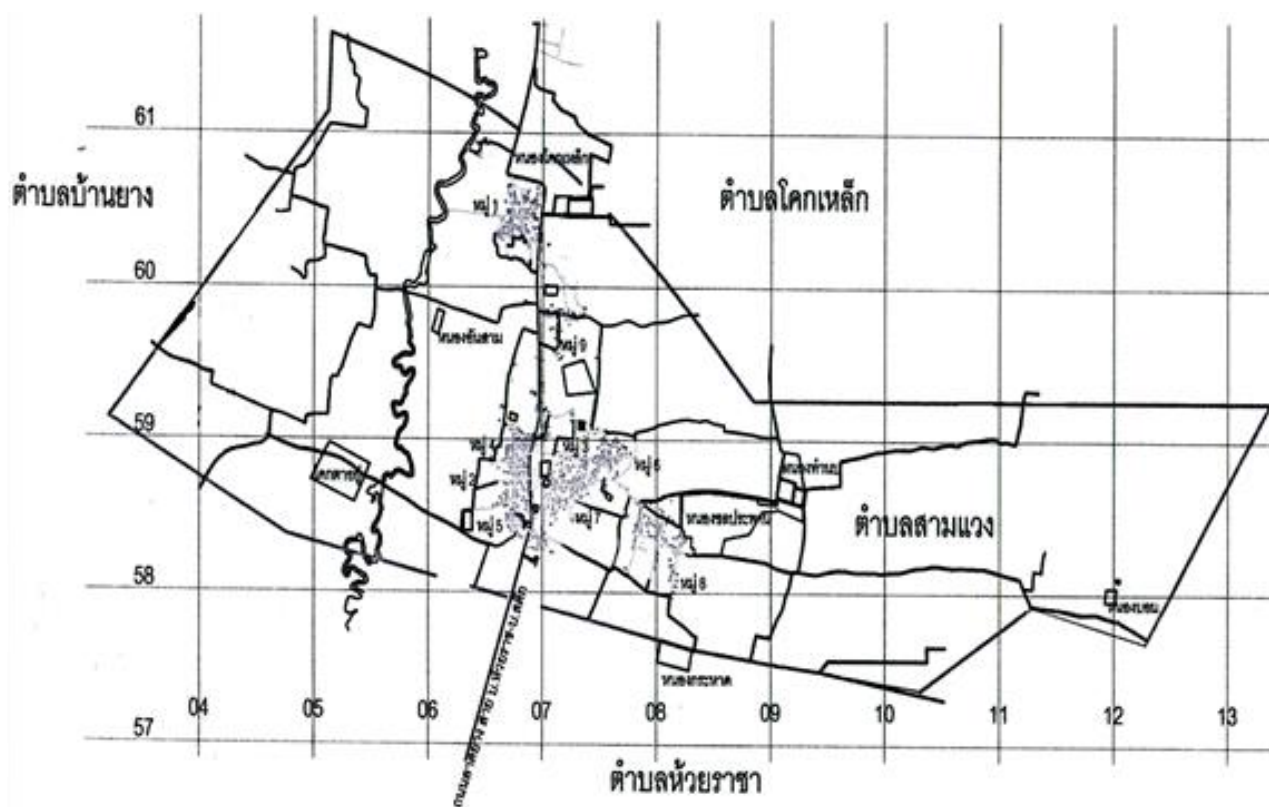
ฤดูร้อน จากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

1.5 จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลสามแวงมีหน่วยงานในการปกครอง คือ เทศบาล โดยแบ่งเขตการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านสามแวง
หมู่ที่ 2	บ้านใหม่
หมู่ที่ 3	บ้านใหม่
หมู่ที่ 4	บ้านสะแกสามัคคี
หมู่ที่ 5	บ้านใหม่
หมู่ที่ 6	บ้านโคกเจริญ
หมู่ที่ 7	บ้านใหม่ทักษิณ
หมู่ที่ 8	บ้านเพชรน้อย
หมู่ที่ 9	บ้านโคกกระเบา

แผนที่แสดงอาณาเขตการปกครองเทศบาลตำบลสามแวง

ภาพที่ 2.1อาณาเขตการปกครองเทศบาลตำบลสามแวง

1.6 จำนวนประชากร

ตำบลสามแวงมีประชากรทั้งสิ้น 4,363 คน แยกเป็นชาย 2,142 คน และเป็นหญิง 2,221 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งตำบลประมาณ 1,078 ครัวเรือน แยกเป็นหมู่บ้านได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรตามทะเบียนราษฎร

ตำบลสามแวง	ชาย	หญิง	รวม	บ้าน (หลัง)
หมู่ที่ 1 สามแวง	349	371	720	167
หมู่ที่ 2 ใหม่	308	360	668	139
หมู่ที่ 3 ใหม่	175	190	365	86
หมู่ที่ 4 สะแกสามัคคี	303	270	573	159
หมู่ที่ 5 ใหม่	238	242	480	123
หมู่ที่ 6 โคกเจริญ	149	177	326	97
หมู่ที่ 7 ใหม่ทักษิณ	174	181	355	85
หมู่ที่ 8 เพชรน้อย	278	271	549	132
หมู่ที่ 9 โคกกระเบา	168	159	327	90
รวม	2,142	2,221	4,363	1,078

หมายเหตุ : ข้อมูลสถิติประชากรจากสำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง พ.ศ. 2562

2.สภาพเศรษฐกิจ

ตำบลสามแวงมีหมู่บ้านพื้นที่การปกครอง จำนวน 9 หมู่บ้าน โดยลักษณะความเป็นอยู่แต่ละหมู่บ้านจะมีลักษณะความเป็นชนบท ประชาชนอยู่ด้วยกันอย่างเครือญาติ ดูแลและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีฐานะยากจน จึงทำให้ประชาชนวัยแรงงานอพยพเข้าไปทำงานในต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพฯ ฯ เป็นจำนวนมาก ทำให้ตำบลขาดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

โดยทั่วไปจะเป็นสังคมเกษตรมีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน คือ มีความเรียบง่ายใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ค่อยมีการแข่งขันทำให้ชาวบ้านตำบลสามแวงแห่งนี้มีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดเวลา สภาพเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 40 ประกอบอาชีพทำนา ส่วนที่เหลือเป็น อาชีพ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และรับราชการ จึงทำให้ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของตำบลแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการทำนาปี คือ สามารถทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง เหตุผลที่ทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง เพราะว่าในฤดูร้อนจะเป็นช่วงที่เกิดภัยแล้งจึงทำให้ไม่มีน้ำในการทำนา โดยพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกกันมากที่สุดในช่วงการทำนาปีในพื้นที่ คือ ข้าวหอมมะลิ ส่วนพันธุ์ข้าวอื่น ๆ มีการปลูกเหมือนกันแต่ไม่มากนัก

ตารางที่ 2.2 แสดงประเภทการประกอบอาชีพในตำบลสามแวง

อาชีพ	เพศ				รวม (คน)	ร้อยละ
	ชาย (คน)	ร้อยละ	หญิง (คน)	ร้อยละ		
เกษตรกรรม	585	38.01	671	39.87	1,256	38.98
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	28	1.81	44	2.61	72	2.23
พนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไป	346	22.48	334	19.85	680	21.10
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	30	1.94	32	1.90	62	1.92
อาชีพอื่น (นอกเหนือที่กล่าว มาแล้ว)	40	2.60	75	4.46	115	3.57
กำลังศึกษา	435	28.27	444	26.38	879	27.28
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	75	4.87	83	4.93	158	4.90
รวม	1,539	100	1,683	100	3,222	100

2.2 หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาล

1) สถานประกอบการด้านพาณิชยกรรม

- สถานีบริการน้ำมัน 2 แห่ง
- ตลาดนัด 2 แห่ง
- ร้านค้าปลีกและขายส่ง 37 แห่ง
- โรงงานเฟอร์นิเจอร์ (ขนาดเล็ก) 1 แห่ง
- โรงงานเย็บผ้า (ขนาดเล็ก) 3 แห่ง
- โรงสีข้าว (ขนาดเล็ก) 2 แห่ง

2) สถานประกอบการด้านบริการ

- ร้านตัดผม/เสริมสวย 7 แห่ง
- ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า 2 แห่ง
- ร้านซ่อมเครื่องยนต์/มอเตอร์ไซด์ 6 แห่ง
- ร้านอินเทอร์เน็ต 2 แห่ง

3.สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษาศึกษา 1 แห่ง
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (กศน.) 1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ 1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 9 แห่ง

3.2 สถาบันและองค์กรศาสนา

ในเขตตำบลสามแวง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดพุทธศาสนา 3 แห่ง ดังนี้

1. วัดป่าเลไลย์ (วัดบ้านใหม่) ตั้งอยู่ ณ บ้านใหม่ หมู่ที่ 2 ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2324 ในรูปของสำนักสงฆ์ ต่อมาได้มีการพัฒนาจนเจริญขึ้น

เป็นลำดับ และยกฐานะขึ้นเป็นวัดมีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 20 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 เมษายน 2523 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอน 82 วันที่ 27 พฤษภาคม 2523 นอกจากนั้นในยังได้รับการยกสถานะขึ้นเป็น “อุทยานการศึกษา” จากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2542

2. วัดโคกเพชร ตั้งอยู่ ณ บ้านเพชรน้อย หมู่ที่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2480 มีเนื้อที่ 34 ไร่ งาน 44 ตารางวา และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2555

3. วัดป่าศรัทธาธรรมมงคลญาณ (วัดโคกกระเบา – สามแวง) ตั้งอยู่ ณ บ้านโคกกระเบา หมู่ที่ 9 ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย เดิมเป็นป่าช้า ต่อมาประมาณ กลางปี 2541 หลวงพ่อแก้ว (สนตจิตโต) ท่านเข้ามาปักกรดอยู่ ชาวบ้านมาเห็นเข้าเกิดความศรัทธา จึงได้คิดพากันรวบรวมทุนทรัพย์สร้างวัดขึ้นมา เมื่อปี พ.ศ. 2541 และพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งได้รับใบแต่งตั้งให้เป็นวัดโดยสมบูรณ์

3.3 การสาธารณสุข

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 4 บ้านสะแกสามัคคี อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีนายพัฒน์พงศ์ สกุนินท์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ รพ.สต. บ้านใหม่ และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามแวง จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

2. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 9 แห่ง ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยมีองค์กร/บุคลากรที่สำคัญ ดังนี้

- แพทย์ประจำตำบล คือ นายรส รอบแคว้น
- หมอนวดแผนไทย คือ นางกัญญา เจริญรัมย์
- อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลสามแวง (อสม.) จำนวน 78 คน ประธาน คือ นางเลื่อน เจริญรัมย์

4.บริการพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

การคมนาคม ตำบลสามแวงมีช่องทางการคมนาคมได้สองช่องทาง คือ โดยทางรถไฟ จากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 10 กิโลเมตร ถึงอำเภอยะรัง เดินทางต่อโดยรถจักรยานยนต์รับจ้าง ประมาณ 3 กิโลเมตร และโดยรถยนต์ จากขนส่งจังหวัดบุรีรัมย์ ไปตามเส้นทางบุรีรัมย์-สุรินทร์ ถึงสามแยกกระสัง ให้ตรงสู่อำเภอยะรัง ถึงสามแยกไปสถานีรถไฟเลี้ยวซ้ายตรงไปสู่ตำบลสามแวง (เส้นทางหลวงชนบท บร. 3008)

4.2 การไฟฟ้า

ตำบลสามแวงมีไฟฟ้าบริการในตำบล โดยคำนวณจากหลังคาเรือนที่มีผู้อยู่อาศัยจริงในเขตพื้นที่ พบว่ามีไฟฟ้าใช้ 100 % ของพื้นที่ทั้งหมด และนอกจากนี้เทศบาลตำบล ได้ดำเนินการเพื่อติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง เพื่อเพิ่มแสงสว่างในยามค่ำคืน เพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรไปมา และสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4.3 สาธารณูปโภค

การประปา มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาในเขตเทศบาลประมาณ 923 ครัวเรือน มีการผลิตน้ำประปาได้ 150 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และใช้น้ำเฉลี่ย 90 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีชลประทานบ้านสามแวง หมู่ที่ 1 และบ้านเพชรน้อย หมู่ที่ 8 เป็นแหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา และมีลำห้วยราชเป็นแหล่งน้ำดิบสำรอง

4.4 แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีจำนวน 1 แห่ง คือ ลำห้วยราช ไหลผ่านทางทิศตะวันตกในพื้นที่ของหมู่ที่ 1, 2, 4, 5 และ 9

- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยบ่อน้ำตื้นจำนวน 6 แห่ง และอ่างเก็บน้ำจำนวน 2 แห่ง ซึ่งไม่พอเพียงต่อความต้องการในฤดูแล้ง

5. ศักยภาพในตำบล

การกำหนดตำแหน่งจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) ของเทศบาลตำบลสามแวง ได้มีการกำหนดตำแหน่งจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (Positioning) ตามแผนพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ 4 ปี (พ.ศ.2560 – 2563) ซึ่งได้กำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนา (Positioning) 4 ด้าน คือ

1. พัฒนาศักยภาพเป็น “แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม”
2. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
3. ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและช่องทางการจัดจำหน่าย
4. ส่งเสริมการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร

บทที่ 3

ปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบล ซึ่งได้มีกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากทั้งชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอการปฏิบัติการในพื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอยางชุมน้อย มีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น
2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลสามแวง
3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลสามแวง
4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง
5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง
6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลสามแวง
7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลสามแวง
8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)
9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง

ของตำบลสามแวง

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้พื้นที่เพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑเกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลสามแวง
11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑเกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลสามแวง

1.ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของสถาบันวิจัยและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เล็งเห็นปัญหาที่สำคัญของการจัดสรรน้ำที่ไม่มีระบบ การวางแผนการผลิตและการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นภายในชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำและการดำรงชีวิต จึงจัดตั้งโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่จะปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนาจึงได้ดำเนินการวางแผน จัดการประชุมชี้แจงร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น ในวันที่ 16-17 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของโครงการ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและการพัฒนา ประกอบด้วย 1.การจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนในแต่ละตำบล 2.การสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำในแต่ละตำบล 3.การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา โดยมี

หน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มในด้านของการดูแลและการจัดสรรน้ำ, การจัดเก็บน้ำ และการควบคุมตลอดจนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำ

การประชุมชี้แจงด้านข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสามแวง สถาบันวิจัยและพัฒนาได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ โดยเน้นใช้ข้อมูลที่หน่วยงานท้องถิ่นในตำบลมีการเก็บข้อมูลอยู่แล้ว

- เช่น
- 1) ข้อมูลแหล่งน้ำสาธารณะที่ใช้ร่วมกันในตำบล
 - 2) ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากรในตำบล
 - 3) ข้อมูลพื้นที่การเกษตรและการปลูกพืชในแต่ละชนิด
 - 4) ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ในตำบล เช่น จำนวน โค กระบือ เป็นต้น
 - 5) ข้อมูลรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ภาพที่ 3.1 และภาพที่ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอลำห้วยราช

2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลสามแวง

2.1 ความเป็นมาของโครงการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรองรับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขาดหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันทั่วทั้ง จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้อง

แม่นยำมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ และเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการขยายตัวของภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ได้ส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำมีความหลากหลายและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์กับการมีธรรมาภิบาลในการจัดการน้ำ (Water Governance)

การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนาการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนต้องเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาร่วมกันและสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

2.3 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลสามแวง

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการกำกับดูแล รักษาแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยแบ่งหน้าที่ตามบทบาทของสมาชิกคณะกรรมการกลุ่ม ดังนี้

1) ประธาน มีหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมต่างๆ เพื่อร่วมพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประสานงานระหว่างกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ

2) รองประธาน มีหน้าที่ ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย และทำงานแทนประธาน

3) เลขานุการ มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ จัดทำระเบียบวาระการประชุมและเชิญผู้เข้าร่วมประชุม บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรม

4) ทรัพย์สิน มีหน้าที่ เกี่ยวกับการเงินของกลุ่ม จัดทำรายรับ-รายจ่าย เก็บเงิน และฝาก-ถอนเงิน

5) ปฏิคม มีหน้าที่ จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนทรัพย์สิน (ถ้าไม่มีตำแหน่งปฏิคม ให้เป็นหน้าที่ของตำแหน่งเลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม)

6) สมาชิกกลุ่ม มีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ และยอมรับคำตัดสินของประธานกลุ่ม ใช้น้ำตามที่จำเป็นเท่านั้น โดยไม่เอาเปรียบสมาชิกคนอื่น สอดส่อง ตรวจจตรา รายงานความเสียหาย

7) คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่ม เป็นผู้ให้คำแนะนำในการบริหารงานของกลุ่ม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต./เทศบาลตำบล เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ นายช่างชลประทาน ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบล

2.4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ เกษตรกรซึ่งได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝาย ฯลฯ รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ และการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน การดูแลรักษาระบบชลประทานภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำนอกเขตชลประทาน

1. เพื่อจัดสรรแบ่งปันน้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เพียงพอ ยุติธรรม และรวดเร็ว
2. เพื่อดูแล บำรุงรักษาอาคารชลประทาน ให้อยู่ในสภาพดี
3. เพื่อเป็นองค์กร มีตัวแทนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
4. เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรักและหวงแหนกิจกรรม และการชลประทานที่ก่อสร้างขึ้นมา
5. เพื่อให้เกษตรกรใช้น้ำอย่างประหยัด
6. เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเกษตรกรเจ้าหน้าที่หน่วยงาน

ของรัฐ ในด้านวิชาการ กิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในสถานที่นอกสถานที่

2.5 การจัดทำกฎระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

องค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามัคคีและความร่วมมือเป็นสำคัญ นอกจากนี้กฎระเบียบ-ข้อบังคับกลุ่มฯ ก็มีความสำคัญ จึงต้องมีการจัดทำขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกฎระเบียบ-ข้อบังคับประกอบด้วย

- สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่าง และลงมติร่วมกัน
- ต้องทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน
- ต้องนำมาใช้ให้ผลในทางปฏิบัติอย่างเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกฎระเบียบ-ข้อบังคับ

1. เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีอำนาจในการควบคุมสมาชิก
2. เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำคุ้มค่าลงทุน
3. เพื่อควบคุมการใช้น้ำอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม
4. เพื่อให้มีการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็ง สามารถบริหารงาน พัฒนาอาชีพ มีรายได้ มีกิน มีใช้
6. เพื่อให้มีการอนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อม

การใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เมื่อมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งที่ประชุมกลุ่มเป็นผู้ร่วมออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ก่อนใช้จะต้องบันทึกไว้แล้วแจ้งให้สมาชิกผู้ใช้น้ำ ที่ปรึกษาทราบก่อนบังคับใช้

2. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ต้องมีความกล้า จริ่งใจ ในการควบคุมให้ปฏิบัติตาม
3. ปรับผู้ผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามมติกลุ่ม โดยความเป็นธรรม
4. เมื่อมีผู้กระทำผิด คือ ไม่ยอมเสียค่าปรับให้ดำเนินการ ดังนี้

- หัวหน้ากลุ่มนำเรื่องเสนอผู้ใหญ่บ้านท้องที่เรียกปรับ ถ้าไม่เสียผู้ใหญ่บ้านนำเรื่องเข้าสภาตำบล กำหนดเรียกปรับ ถ้าไม่เสีย

- กำหนดเสนอเรื่องต่อนายอำเภอท้องที่ นายอำเภอเรียกปรับ ถ้าไม่เสียอีก

- หัวหน้ากลุ่ม หรือผู้ที่กลุ่มให้เป็นตัวแทน แจ้งความที่สถานีตำรวจท้องที่ และเตรียมพยานไว้ 2 คน เพื่อดำเนินคดี จนถึงศาลตัดสินจึงถึงที่สุด

- เสียค่าปรับ เสียที่หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด เงินเข้าบำรุงรักษา กลุ่มเสียที่สถานีตำรวจ เงินเข้ารัฐ

การจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญปีละครั้ง
 2. การจัดประชุมย่อย ให้ดำเนินการตามแต่กรณีไป
 3. คณะกรรมการให้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบดังนี้
 - 3.1 ควบคุมจัดรอบเวรการใช้น้ำให้เป็นอย่างยุติธรรม เพื่อสมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง
 - 3.2 ดูแลควบคุมการใช้น้ำและการปฏิบัติงานของผู้ดูแล ปิด - เปิด
 - 3.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บำรุงรักษาฝาย อาคารบังคับน้ำ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ และเรียกสมาชิกร่วมกันสละแรงงานเพื่องานนี้
 - 3.4 นำปัญหาและข้อเดือดร้อน ความต้องการของสมาชิกเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมแก้ปัญหา และระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิก
 - 3.5 รวบรวมและเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้น้ำต่อเจ้าหน้าที่และฝ่ายปกครองท้องถิ่น
 - 3.6 ดำเนินการปรับแก้สมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อบังคับและปฏิบัติตามมติที่ประชุมใหญ่
 4. คณะกรรมการให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่เมื่อครบวาระแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจ บริหารงานต่อไปได้เท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับมอบงานให้ คณะกรรมการส่งมอบงานแก่คณะกรรมการชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสมาชิก
 5. ในกรณีที่มีปริมาณน้ำน้อย ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำ โดยการแบ่งรอบเวรการใช้น้ำ ถ้าหากสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดมีการฝ่าฝืนลักลอบใช้น้ำ โดยยังไม่ถึงรอบเวรการใช้น้ำของตนเอง ถูกปรับดังนี้
 - ครั้งที่ 1 ตักเตือน
 - ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท
 6. สมาชิกผู้ใดทำลายซึ่งอาคารชลประทาน ประตูปิด-เปิดน้ำ ท่อส่งน้ำ และสิ่งก่อสร้างสาธารณะอื่นๆ ทำให้ท่อส่งน้ำเกิดการชำรุด เสียหาย ให้ดำเนินการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้และดำเนินคดีตามกฎหมาย
 7. สมาชิกผู้ใช้น้ำควรร่วมกันในการดูแลขุดลอกแหล่งน้ำ, ขุดลอกลำห้วย, ขุดลอกคลองส่งน้ำ ระบบส่งน้ำอาคารบังคับน้ำ เอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ เศษตะกอน บริเวณหน้าฝายประตูระบายน้ำและอื่นๆ ปีละหลายๆ ครั้ง และในวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
 8. ข้อตกลงร่วมกันนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ภายหลังตามความเหมาะสม หากมีการประชุมหรือพบข้อบกพร่อง
- จากการประชุมดังกล่าว สถาบันวิจัยและพัฒนาได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ วันที่ 16-17 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.3 และภาพที่ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง

3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ภายหลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบลสามแวง ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

1.จำนวนประชากร /ครัวเรือน

จำนวนประชากร : รวมทั้งสิ้น 4,363 คน แยกเป็นชาย 2,142 คน และเป็นหญิง 2,221 คน

จำนวนครัวเรือนทั้งตำบลประมาณ 1,078 ครัวเรือน

2.พื้นที่ภายในตำบล : ตำบลสามแวงมีเนื้อที่ประมาณ 18.99 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ

11,866 ไร่

3.แหล่งน้ำสาธารณะในตำบล : ตำบลสามแวงมีแหล่งน้ำธรรมชาติ มีจำนวน 1 แห่ง แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยบ่อน้ำตื้นจำนวน 6 แห่ง และอ่างเก็บน้ำจำนวน 2 แห่ง

4.กิจกรรมการใช้น้ำ : เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง

5.เลือกพื้นที่แหล่งน้ำ 1 แห่งในตำบล

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลสามแวง

ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองชลประทาน ตั้งอยู่หมู่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช
ขนาด/ความจุ	1,100,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	21 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	22,975 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ประมาณ 406 ไร่ - มีปลูกพืชผัก 10 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี ดังนี้ โค 106 ตัว กระบือ 38 ตัว เป็ด 15 ตัว และไก่ 82 ตัว
1.พืช 2.สัตว์	
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวงร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมีเทศบาลตำบลสามแวง เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

4.1 การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผน-ผังน้ำระดับตำบล

การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนในการจัดทำผังน้ำระดับตำบลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ทั้งนี้เพื่อหาความสมดุลน้ำ (Water Balance) หมายถึง ความเสมอกัน ความเท่าเทียมกัน หรือความพอดีกันระหว่างต้นทุนน้ำที่มีอยู่และความต้องการใช้น้ำ สามารถเขียนเป็นสมการ คือ

$$\text{Water Supply} = \text{Water Demand}$$

ทั้งนี้การบริหารจัดการน้ำ จำต้องคำนึงถึงหลักความพอดีของสมการดังกล่าวเป็นสำคัญ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบล และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติด้วย ดังนั้นทุกตำบล

จึงต้องคำนวณหาปริมาณความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) โดยคิดคำนวณจากสภาพพื้นที่ภายในตำบล มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ด้านอุปโภคบริโภค จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร ด้านการเกษตร ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชสวน ไม้ผล ยางพารา คำนวณเป็นไร่ ด้านปศุสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด อื่น ๆ คำนวณเป็นตัว ด้านอุตสาหกรรม ประกอบธุรกิจ ประเภทโรงงาน โรงแรม รีสอร์ท อื่น ๆ

ต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) คิดคำนวณจากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในตำบล ขนาดและปริมาณกักเก็บหลังจากนั้นจึงนำปริมาณต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ลบด้วยความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ผลลัพธ์ที่ได้คือปริมาณการใช้น้ำของตำบล โดยจะต้องจัดทำผังน้ำเพื่อการพัฒนาเป็นลำดับต่อไป

4.2 การจัดทำผังน้ำระดับตำบล

ผังน้ำ (River Schematic Diagram) คือ แผนผังแสดงเส้นทางน้ำและสถานการณ์น้ำจากข้อมูลการตรวจวัดน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย โดยใช้เครื่องมือได้แก่แผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม เครื่องระบุพิกัดจุด (GPS) คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์เครื่องเขียน

ขั้นตอนการจัดทำผังน้ำระดับตำบล

1) ตีตารางลอกลายลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมที่แสดงเส้นชั้นความสูง และอาณาเขตของพื้นที่ตำบลสามแวง

2) ใช้ปากกาเมจิกวาดเส้นทางน้ำ และแหล่งน้ำ เช่น ห้วย สระ คลอง บึง ลงบนตารางลอกลายวาด โดยใช้เส้นตรงแทนเส้นทางน้ำ ลูกศรแทนทิศทางการไหล รูปเรขาคณิตต่าง ๆ แทนแหล่งน้ำ และเขียนชื่อพร้อมความจุของแหล่งน้ำนั้น ๆ

3) คัดลอกลักษณะรูปแบบของเส้นทางน้ำ ทิศทางการไหล และแหล่งน้ำใส่กระดาษชาร์ต โดยการคัดลอกนั้นให้วาดโดยให้ทิศทางการไหลของน้ำมีมุมตั้งฉาก 90 องศา เพื่อง่ายต่อการอ่านแผนที่และการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบ และรายละเอียดของกระบวนการสร้างผังน้ำ

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลแหล่งน้ำหนองชลประทาน ตำบลสามแวง

4) สร้างเส้น หรือรูปทรงของจุดที่ต้องการพัฒนาด้วยปากกาที่มีสีแตกต่างจากในกระดาษชาร์ต เพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย และต้องเขียนชื่อ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ

ซึ่งตำบลสามแวง ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมศิวิลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.5 และภาพที่ 3.6 อบรมทำผังน้ำตำบลสามแวง

5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลสามแวง อำเภอหัวยราช จังหวัดบุรีรัมย์

5.1 ตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำ สัญลักษณ์ เส้น สี องค์ประกอบอื่น ๆ

การตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำในระดับตำบลที่ดั้นนั้นมืองค์ประกอบ ดังนี้

1. ตรวจสอบลักษณะเส้นทางน้ำในผังน้ำให้เป็นแนวเส้นตรง กรณีที่มีการเปลี่ยนทิศทาง ให้ลากเส้นทำมุมให้ชัดเจน และแยกขนาดของเส้นน้ำหลัก เส้นสาขา และเส้นแขนงให้ชัดเจน

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแหล่งน้ำ และโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำ ใส่ข้อมูลโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ และอื่นๆให้ครบถ้วนชัดเจน โดยพิจารณาทุกจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในลำน้ำ เช่น จุดที่มีการดึงน้ำไปใช้ จุดที่มีการกักเก็บปริมาณน้ำ เป็นต้น

3. ตรวจสอบข้อมูลอื่นๆ

- ทิศทางการไหลของน้ำ
- รายละเอียดของแหล่งน้ำหรือโครงสร้างน้ำ เช่น ชื่อ ขนาด ความจุ อัตราการไหล
- ชื่อผังน้ำ
- ทิศ
- คำอธิบายสัญลักษณ์

5.2 วางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล ทิศทางการไหลของน้ำ สภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ

ระดมความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นำมาต่อยอดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล แสดงพื้นที่แหล่งน้ำที่สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป จากองค์ความรู้ของการเขียนผังน้ำ เช่น ทิศทางการไหลของน้ำ แสดงเห็นถึงเส้นทางไหลของน้ำ โดยปกติน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าว ก็จะสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 บอกตำแหน่งของแหล่งน้ำที่จะพัฒนา พร้อมระบุผู้ได้-เสียประโยชน์

กำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนา จากการเลือกแหล่งน้ำที่สามารถพัฒนาได้ โดยการแสดงความคิดเห็นและมีมติร่วมกันในการเลือกพื้นที่แหล่งน้ำที่สำคัญและการใช้ประโยชน์มากที่สุด และต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มจากการเสียสละพื้นที่บางส่วนในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่ง มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และแนวทางการแก้ไข เช่น การทำฝาย โครงการแก้มลิง การขุดลอก เป็นต้น

ซึ่งตำบลสามแวง ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชิราลงกรณ์ (อาคาร 15) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล

6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

6.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

คำว่า “โครงการ” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Project” ซึ่งหมายถึง แผนงานย่อยที่ประกอบด้วย กิจกรรม หรืองานหลายงานที่ระบุรายละเอียดชัดเจน อาทิ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ วิธีการหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน พื้นที่ในการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานตลอดจน ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนงานที่ปราศจากโครงการย่อมเป็นแผนงานที่ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้นการเขียนโครงการขึ้นมารองรับแผนงาน ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ง่ายในการ ปฏิบัติ และง่ายต่อการติดตามและประเมินผลเพราะถ้าโครงการบรรลุผลสำเร็จ นั้นหมายความว่าแผนงาน และนโยบายนั้นบรรลุผลสำเร็จด้วย

โครงการจึงเปรียบเสมือนพาหนะที่นำแผนปฏิบัติการไปสู่การดำเนินงานให้เกิดผล เพื่อไปสู่จุดหมาย ปลายทางตามที่ต้องการ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงจากแผนงานไปสู่แผนเงิน และแผนคนอีกด้วย ดังนั้น โครงการจึงมีความสัมพันธ์กับแผนงาน (Program) และนโยบาย (Policy) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจาก ลักษณะที่เป็นนามธรรมไปสู่ลักษณะที่เป็นรูปธรรมนั้นจะทำให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติได้

6.2 โครงสร้างของโครงการ

การเขียนโครงการจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของโครงการเสียก่อนว่าประกอบไปด้วยส่วนใดบ้าง ซึ่ง โดยทั่วไปโครงสร้างของโครงการประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ

การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายสำหรับผู้นำ โครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าทำอะไรบ้าง โครงการที่จัดทำ ขึ้นนั้นทำเพื่ออะไรชื่อโครงการโดยทั่วไปควรจะต้องแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติลักษณะเฉพาะของโครงการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ นอกจากนี้การเขียนโครงการบางโครงการ นอกจากจะมีชื่อโครงการแล้ว ผู้เขียน โครงการอาจจะชื่อก่อนแผนงานไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นการแสดงให้เห็นว่า โครงการที่กำหนดขึ้นอยู่ในแผนงานอะไร สามารถสนับสนุนและสอดคล้องกับแผนงานนั้นได้หรือไม่ มากน้อย เพียงใด การระบุระดับแผนงานทำให้มองเห็นภาพในมุมกว้างมากขึ้น และช่วยป้องกันปัญหาการทำโครงการที่ คิดแบบแยกส่วนได้ในระดับหนึ่ง

2. ที่ตั้งโครงการ

2.1 บริเวณบริเวณห้วยนาง

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของจุดเริ่มต้นของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

2.3 อาคารในลำนน้ำบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่พิจารณาโครงการ

ลักษณะอาคาร (ระบุหน่วยงานและปีที่ก่อสร้าง)

การก่อสร้างตึก หรือสิ่งปลูกสร้างบริเวณที่ตั้งโครงการนั้น ให้ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการสร้าง และระบุปีที่ก่อสร้างให้ชัดเจน เพื่อประเมินว่ามีสภาพความคงทนที่ปีสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างนั้น ได้หรือไม่

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของอาคารที่ก่อสร้างในบริเวณของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

3. เรื่องเดิม (ที่มา)

เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงปัญหาความจำเป็นหรือความต้องการที่ต้องมีการจัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการขององค์กร ชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นในการที่มาของโครงการนั้น ผู้เขียนโครงการจำเป็นต้องเขียนแสดงให้เห็นถึงปัญหาหรือความต้องการ พร้อมทั้งระบุเหตุผลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน นอกจากนี้อาจต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าโครงการที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายของชุมชน ท้องถิ่น องค์กร หรือหน่วยงานเจ้าของโครงการและเป็นการวางรากฐานไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้จัดทำขึ้น

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการทุกโครงการจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ โดยวัตถุประสงค์จะเป็นข้อความที่แสดงถึงความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงการให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อความที่ใช้เขียนวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีวัตถุประสงค์ได้มากกว่า 1 ข้อ ลักษณะของวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะที่กว้างเป็นลักษณะวัตถุประสงค์ทั่วไป หากเป็นโครงการขนาดเล็ก สามารถลงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายหรือปฏิบัติงานในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะอย่าง วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะเฉพาะ หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่า วัตถุประสงค์เฉพาะ อย่างไรก็ตามการเขียนวัตถุประสงค์ในโครงการแต่ละระดับ แต่ละขนาดจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย จะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการขนาดใหญ่

การเขียนวัตถุประสงค์ควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะที่ 5 ประการ หรือจะต้องกำหนดขึ้นด้วยความฉลาด (SMART) ดังนี้

S = Sensible (เป็นไปได้) หมายถึง วัตถุประสงค์จะต้องมีความเป็นไปได้ ในการดำเนินงานโครงการ

M = Measurable (วัดได้) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องสามารถวัดและประเมินผลได้

A = Attainable (ระบุสิ่งที่ต้องการ) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุสิ่งที่ต้องการดำเนินงาน อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากที่สุด

R = Reasonable (เป็นเหตุเป็นผล) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการปฏิบัติ

T = Time (เวลา) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน การเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการมีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ดังนั้นการเขียนวัตถุประสงค์จึงควรใช้คำ ที่แสดงถึงความตั้งใจ และเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานโครงการ เช่นคำว่า อธิบาย พรรณนา เลือกรสร ระบุ สร้างเสริม ประเมินผล ลำดับแยกแยะ แจกแจง กำหนดรูปแบบ และแก้ปัญหา เป็นต้น ดังตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์โครงการ เช่น

- เพื่อให้สามารถอธิบายถึงวิธีการเขียนโครงการได้
- เพื่อให้สามารถเลือกรสรวิธีการอันเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพนิสิตฝึกสอน
- เพื่อให้สามารถระบุขั้นตอนในการเตรียมโครงการสอนเกษตรได้

- เพื่อให้สามารถจำแนกแยกแยะข้อดีและข้อเสียของการฝึกงานเกษตรภายในฟาร์ม

นอกจากนี้ยังมีคำที่ควรหลีกเลี่ยง ในการใช้เขียนวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ไม่แสดงแนวทางการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยากต่อการวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้ คำดังกล่าวได้แก่คำว่า เข้าใจ ทราบ ค้นเคย ชาบซึ่ง รู้ซึ่ง เชื่อ สนใจ เคยชิน สำนึก และยอมรับ เป็นต้น ดังตัวอย่างประโยค ต่อไปนี้

- เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินงานโครงการ
- เพื่อให้สามารถทราบถึงความเป็นมาของปัญหาการปฏิบัติการ
- เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในพระศาสนา

สำหรับการเขียนเป้าหมาย ต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นผลงานหรือผลลัพธ์ที่ระบุคุณภาพ หรือ ปริมาณงานที่คาดว่าจะทำให้บังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดผลงานอาจกำหนดเป็นร้อยละ หรือจำนวนหน่วยที่แสดงปริมาณหรือคุณภาพต่าง ๆ

5. สภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการ

5.5 สภาพภูมิประเทศ

กล่าวถึงบริเวณที่ร้องขอโครงการ บรรยายถึงสภาพลักษณะภูมิประเทศ ในภาพรวมครอบคลุมทั้งพื้นที่โครงการ อาณาบริเวณใกล้เคียง สภาพพื้นดิน การประกอบอาชีพของประชาชนในบริเวณนั้น ๆ และลุ่มน้ำที่ทำการศึกษามาจากต้นน้ำไล่เลียงไป จนถึงจุดบรรจบน้ำที่จะไหลลงมา

5.2 สภาพลำนน้ำบริเวณห้วงงาน

กล่าวถึงสภาพลำนน้ำบริเวณที่ตั้งห้วงงานโครงการ ว่ามีขนาดความยาว ความกว้าง และความลึกเป็นเท่าใด ต่อไปถึงลำห้วยไหนบ้าง มีน้ำไหลตลอดปีหรือไม่ ดังนี้

ชื่อลำน้ำจุดที่ตั้งโครงการ.....ขนาดของลำน้ำ [] ใหญ่ [] กลาง [] เล็ก

เป็นสาขาของลำน้ำ.....

อยู่ในเขตลุ่มน้ำ.....

พื้นที่รับน้ำโดยประมาณ.....ตร.กม.

ปริมาณน้ำที่คาดว่าจะไหลผ่านห้วงงานเฉลี่ย.....ลบ.ม./ปี

ปริมาณการไหลของน้ำ [] แรง [] ค่อนข้างแรง [] ปานกลาง [] น้อย [] ไม่มีน้ำไหล

สภาพการไหลของน้ำ [] สม่าเสมอไหลตลอดปี [] ไม่สม่าเสมอ

ลักษณะของทางน้ำ [] หินพิศ [] หินลอย [] กรวดทราย [] ตะกอนทราย

[] ตะกอนดินเหนียว [] อื่น ๆ.....

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ความลึกน้ำสูงสุด.....เมตร ความลึกปกติ.....เมตร

ระดับน้ำปีปกติ.....

ระดับน้ำปีประวัติการณ์.....

ภาพถ่ายระดับน้ำอ้างอิง.....

5.3 สภาพธรณีวิทยาบริเวณห้วงงาน

กล่าวถึงสภาพของผิวดินบริเวณที่ตั้งโครงการ ว่ามีสภาพดินเป็นเช่นไร ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกที่มีอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นผิว

สภาพรูปตัดขวางของลำน้ำบริเวณห้วงงาน เป็น หน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมคางหมู อื่น ๆ

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ลาดตลิ่งด้านซ้าย 1 :..... ลาดตลิ่งด้านขวา 1 :.....

ความสูงของตลิ่งลำน้ำ.....เมตร

สภาพของดินข้างตลิ่งบริเวณห้วงงาน [] หน้าผาหิน [] หินลอย [] ดินลูกรัง

[] ดินเหนียว [] อื่น ๆ

5.4 สภาพพื้นที่โครงการตั้งอยู่ในเขต

พื้นที่ป่าไม้บริเวณต้นน้ำ มีลักษณะ

[] ที่สาธารณะประโยชน์ [] เขตป่าสงวน [] เขตอุทยานฯ
[] เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า [] เขตปฏิรูปที่ดิน [] อื่น ๆ.....
ระบุชื่อเขต.....

5.5 สภาพการทำการเกษตรกรรมในเขตพื้นที่รับประโยชน์

5.5.1 ก่อนมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ทำนา ทำสวน ปืชอะไร ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด ราคาที่ดินบริเวณนั้น ๆ

5.5.2 หลังมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ภายหลังจากการมีโครงการมาลงแล้ว ได้ผลผลิตจากการทำนา ทำสวน ปืชอะไร ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด

7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

7.1 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

ระบบของการบริหารจัดการน้ำนั้นเป็นส่วนที่สำคัญที่ทั้งหน่วยงานรัฐ และกลุ่มบริหารจัดการน้ำต้องเข้าใจเพื่อให้สามารถมองภาพรวมของการดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

1) (Resource System) แหล่งน้ำ หมายถึง น้ำนิ่ง (น้ำในสระ หนอง บึง กุด อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ) และน้ำไหล (แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา ลำน้ำ ลำห้วย คลอง ฯลฯ) ซึ่งมีที่ตั้งแน่นอนและมีระบบนิเวศที่เหมาะสมให้เกิดการหมุนเวียนขึ้นลงของน้ำอย่างเป็นปกติอยู่

2) (Resource Unit) ปริมาณน้ำ หมายถึง ปริมาณน้ำที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีปริมาณที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับหลายเหตุปัจจัย เช่น ความชื้นสัมพัทธ์ไม่เท่ากัน อุณหภูมิไม่เท่ากัน ปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน เป็นต้น

3) (Governance System) ระบบกำกับของรัฐ หมายถึง การเข้ามากำกับดูแลทรัพยากรน้ำสาธารณะ โดยรัฐแต่ละแห่งจะมีความเข้มข้นต่างกัน หรือแต่ละประเทศก็จะมีงานดำเนินงานต่างกันขึ้นอยู่กับกรอบแบบระบบของแต่ละประเทศ เช่น ในท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์มีการดูแลแหล่งน้ำอยู่หลายระบบขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นเจ้าของแหล่งน้ำนั้น กล่าวคือ หากแหล่งน้ำอยู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติก็ต้องใช้น้ำตามกฎหมายระเบียบของป่าสงวนแห่งชาติ หากอยู่ในที่สาธารณะก็ต้องอยู่ในอำนาจของนายอำเภอซึ่งปกติท่านจะมอบอำนาจให้

นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ดูแลหรือก่อนใช้น้ำจะต้องมีการประชุมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันทุกฝ่ายก่อนตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) (Actors) ผู้บริหารจัดการน้ำ หมายถึง การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้นำในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน เกษตรกร ชาวบ้านที่สนใจด้านการบริหารจัดการน้ำ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางปกครองของนายอำเภอแต่ละอำเภอเป็นคนลงนามแต่งตั้งให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ รวบรวมข้อมูล ดูแลรักษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น

5) (Irrigation) ระบบส่งน้ำ หมายถึง ในแหล่งน้ำแต่ละแหล่งหากจะสามารถใช้งานเพื่อประโยชน์โดยรวมก็ต้องมีระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เป้าหมาย ดังนั้นระบบส่งน้ำนี้ถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการจัดสรรน้ำไปยังพื้นที่เกษตรที่ต้องการเพาะปลูกพืชและพื้นที่ต้องการน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กำหนด

6) (User) ผู้ใช้น้ำ หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่งเนื่องจากระบบทั้งหมดที่ถูกออกแบบมาให้สามารถรองรับความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบที่ดีขึ้น หากมีความเป็นธรรมมากขึ้นหรือเลวลงก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้เป็นตัวชี้วัดนั่นเอง

7.2 ผู้ตรวจโครงการ / ผู้กลั่นกรอง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์
3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์
4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบกลั่นกรองความถูกต้องของโครงการ พร้อมทั้งสอบถามถึงสภาพการใช้งานของแหล่งน้ำ ผู้ได้รับประโยชน์ของโครงการและผู้เสียประโยชน์ รวมถึงโครงการที่จะทำการก่อสร้างผ่านพื้นที่ของใครบ้างและได้มีการเจรจาตกลง ทั้งนี้ผู้แทนยังได้แนะนำการวางแผนการดำเนินการจัดการน้ำแก่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวงเพิ่มเติม

การอบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมวิจัย 1 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.9 และ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ

8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)

ภายหลังจากที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลสามแวง อำเภอกันทรารมย์ ได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ยื่นโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม และต่อยอดในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการใช้น้ำในการเกษตร ปศุสัตว์และอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ที่สามารถยื่นโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน มีดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้ความสำคัญ และไม่ได้รับความสูญเสียด้านชีวิต และทรัพย์สินที่สืบเนื่องจากสาธารณภัย

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 3
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044666556-9

2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์

สภาเกษตรกรจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานที่คอยประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานรัฐ และยังส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยูเอชทีในจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ

สภาเกษตรกรยังเป็นตัวแทนเกษตรกรในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมรวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ และคอยให้คำปรึกษาและขอแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร

สำนักงานสภาเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น2 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โทร,โทรสาร 044-666506

3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ สำนักชลประทานที่ 8 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ / โทรสาร 0 4463 7205

4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ มีอำนาจหน้าที่ในการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติไปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผน และเครือข่ายสารสนเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นศูนย์สารสนเทศของจังหวัดเพื่อการบริหารและวางแผนพัฒนาจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดหรือคำของบประมาณของจังหวัด และประสานการจัดทำ

แผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัดหรือคำของบประมาณของกลุ่มจังหวัด ดำเนินการด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาระบบราชการของจังหวัด และอำนาจการ ประสาน ปฏิบัติงาน และสนับสนุน งานอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์ เขากระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์: 044 666 563 โทรสาร : 044 666 563

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เปิดสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ถึงปริญญาเอก ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาบัณฑิตที่มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและพร้อมที่จะพัฒนาท้องถิ่นดังเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย “บัณฑิตมีสำนึกดี มีความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนา” ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ยังมียุทธศาสตร์ด้านที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่อื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ 439 ถนนจิระ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์ : 044-611221 โทรสาร : 044-612858

ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยื่นเสนอโครงการต่อหน่วยงานดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2563 ณ หอประชุมวิชาอัตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.11 และ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้เสนอโครงการ

9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ของตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

9.1 การประชุมเพื่อกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 14 คน โดยมีนายกฤษฎากร บุญคล้าย เป็นประธานกลุ่มฯได้ร่วมกันประชุมเพื่อเลือกแหล่งน้ำภายในตำบลสามแวงจำนวน 1 แห่ง เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำในการพัฒนา โดยมีหลักในการเลือกที่สำคัญคือ การใช้ประโยชน์ ทั้งนี้แหล่งน้ำที่เลือกขึ้นมานั้นเป็นแหล่งน้ำใช้ในด้านเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค และด้านปศุสัตว์ และแหล่งน้ำแห่งนี้จะต้องมีผู้ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตำบลสามแวงได้เป็นอย่างมาก

การใช้ประโยชน์ดังแสดงในตารางที่ 3.2
 ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ

ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองชลประทาน ตั้งอยู่หมู่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง
ขนาด/ความจุ	1,100,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	21 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	22,975 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1.พืช 2.สัตว์	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ประมาณ 406 ไร่ - มีปลูกพืชผัก 10 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี ดังนี้ โค 106 ตัว กระบือ 38 ตัว เป็ด 15 ตัว และไก่ 82 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวงร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมีเทศบาลตำบลสามแวง เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

9.2 แหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

ชื่อ หนองชลประทาน ที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์

ละติจูด 14°59'48.7"N ลองจิจูด 103°12'55.4"E

ความจุ 1100,000 ลูกบาศก์เมตร

ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมหนองชลประทาน

ภาพที่ 3.14 3.15 3.16 และ 3.17 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงประชุมเพื่อวางแผน
การจัดการน้ำ ภาพที่ 3.18 และ 3.19 หนองชลประทาน

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำจากหนองชลประทานในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยได้จัดอบรมขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2563 เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ โดยมีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้นจำนวน 21 ครัวเรือน มีการออกแบบบริหารจัดการน้ำหนองชลประทานทั้งในด้านการเกษตร การปศุสัตว์ซึ่งที่ประชุมมีมติยอมรับการทำการเกษตร การปศุสัตว์ของทุกครัวเรือน ดังปรากฏในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากหนองชลประทาน

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
1	1	ข้าวนาปี	12	โค	10
				กระบือ	2
				ไก่	4
2	2	ข้าวนาปี	15	กระบือ	4
				เป็ด	5
				ไก่	10
3	3	ข้าวนาปี	8	โค	8
		ถั่วฝักยาว	1	-	-
		แตงกวา	2	-	-
4	4	ข้าวนาปี	23	โค	7
5	5	ข้าวนาปี	20	โค	7
		ถั่วฝักยาว	2	ไก่	5
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	-	-
6	6	ข้าวนาปี	12	โค	8
7	7	ข้าวนาปี	18	โค	9
				เป็ด	10
8	8	ข้าวนาปี	20	โค	10
				ไก่	10
9	9	ข้าวนาปี	14	กระบือ	5
10	10	ข้าวนาปี	12	โค	4
11	11	ข้าวนาปี	32	โค	8
				ไก่	10
12	12	ข้าวนาปี	23	กระบือ	8
		แตงกวา	3	-	-
13	13	ข้าวนาปี	14	โค	13
14	14	ข้าวนาปี	17	ไก่	10
15	15	ข้าวนาปี	8	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
16	16	ข้าวนาปี	18	-	-
17	17	ข้าวนาปี	15	-	-
18	18	ข้าวนาปี	13	-	-
19	19	ข้าวนาปี	15	-	-
20	20	ข้าวนาปี	20	-	-
21	21	ข้าวนาปี	18	-	-

ภาพที่ 3.20 และ 3.21 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้ประโยชน์หนองชลประทาน
ตำบลสามแวง อำเภอยะราช ภาพที่ 3.22 การลงพื้นที่สำรวจหนองชลประทาน
และภาพที่ 3.23 หนองชลประทาน

11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลสามแวง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลสามแวงที่ใช้ประโยชน์จากหนองชลประทานมีรายได้ และการเปลี่ยนแปลงพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบระหว่างปี 2561 และ 2562 ดังปรากฏในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลสามแวง

หัวข้อแบบสอบถาม	ข้อมูลปี 2561	ข้อมูลปี 2562
ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองชลประทาน ตั้งอยู่หมู่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอกันทรารมย์	หนองชลประทาน ตั้งอยู่หมู่ 8 ตำบลสามแวง อำเภอกันทรารมย์
ขนาด/ความจุ	- ความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 50,000 ลูกบาศก์เมตร	- ความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 65,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	21 ครัวเรือน	21 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	10,917 บาท/เดือน	22,975 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1.พืช 2.สัตว์	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ ประมาณ 334 ไร่ - มีปลูกพืชผักโดยเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี โค 84 ตัว ควาย 19 ตัว เป็ด 15 ตัว และไก่ 35 ตัว	- มีปลูกข้าวที่ใช้แหล่งน้ำนี้ประมาณ 427 ไร่ - มีปลูกพืชผักโดยเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ - สัตว์เลี้ยงมี โค 106 ตัว ควาย 38 ตัว เป็ด 15 ตัว และไก่ 82 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวงร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมีเทศบาลตำบลสามแวงเป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยสนับสนุนด้านการบริหารจัดการ	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวงร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมีเทศบาลตำบลสามแวงเป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยสนับสนุนด้านการบริหารจัดการ

บทที่ 4

ผลการปฏิบัติในพื้นที่

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งมีผลของการปฏิบัติการในพื้นที่ดังจะได้นำเสนอโดยมีหัวข้อ ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
3. แผนผิวน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุนต่อไป
4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ
5. ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน
6. การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงมีความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 14 คน และได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนฯ

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

นายกฤษฎากร บุญคล้าย
ประธาน
0651511393

นายวีระ อะโรคา
รองประธาน

นายสมศักดิ์ รุ่งอำพร
รองประธาน

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง
ตำบลสามแวง อำเภอกู่หาร จังหวัดบุรีรัมย์

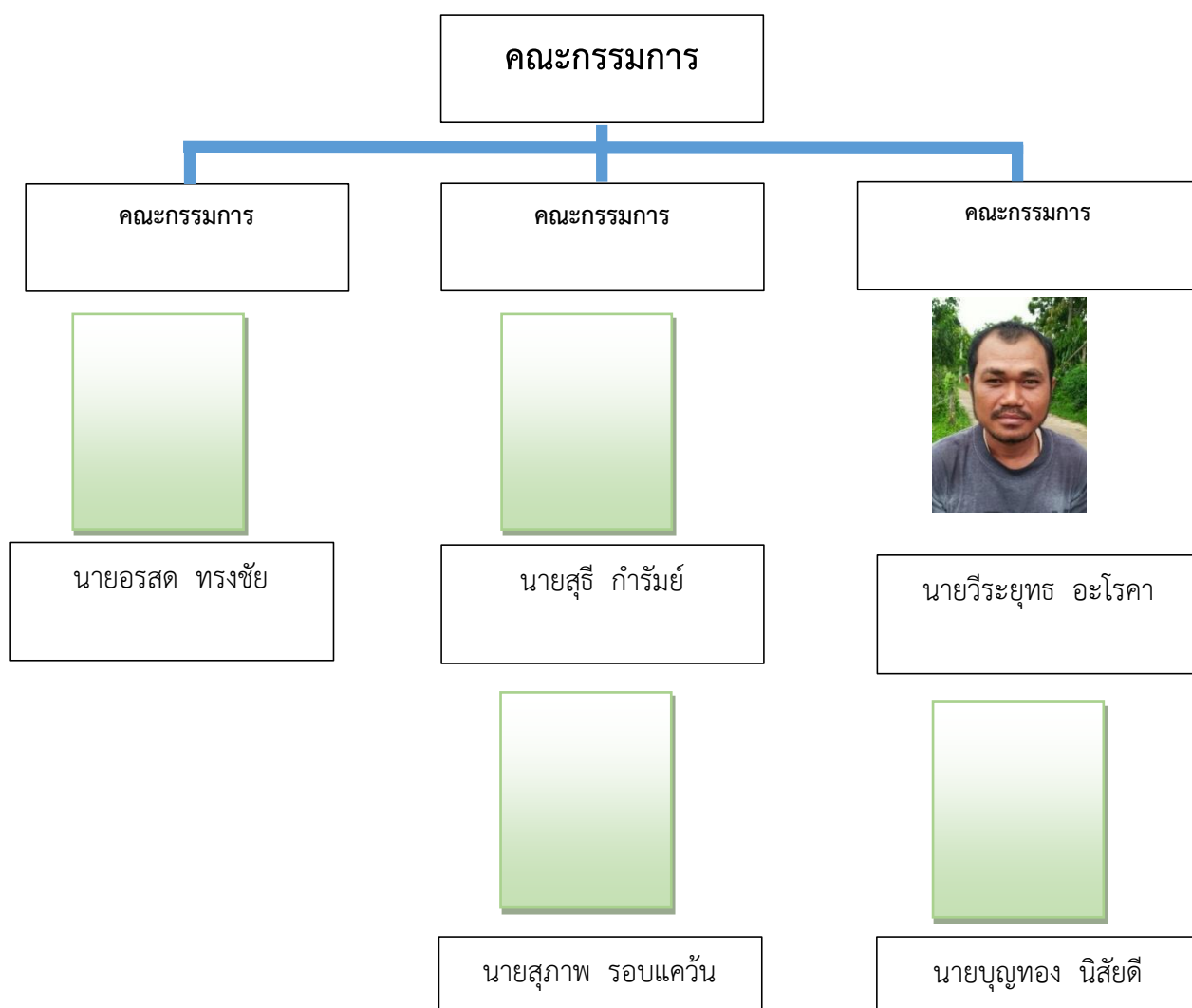
นายศตวรรษ อะช่วยรัมย์
เลขานุการ

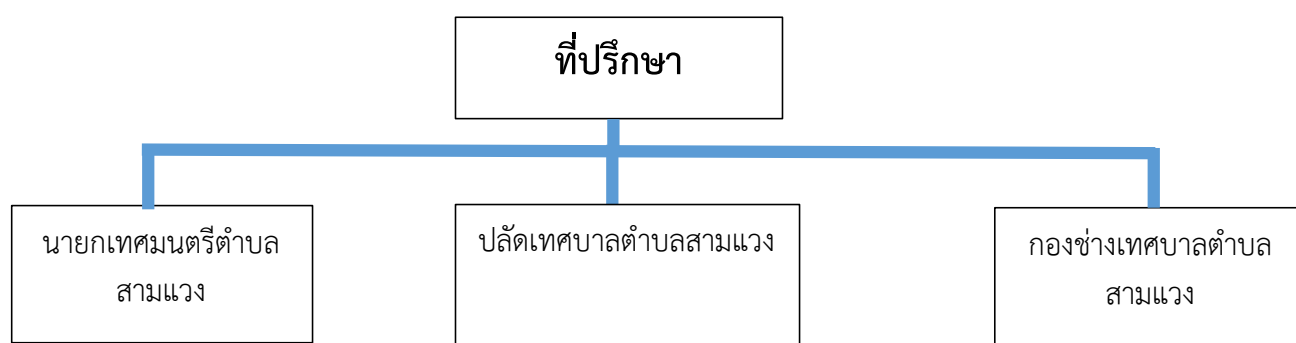

นายสมศักดิ์ ปลื้มกมล
ปฎิคม

นายพินญา รอบแคว้น
เหรียญก
0837492346

2.ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ รายรับ – รายจ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
 ตารางที่ 4.1 สำนวจการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ด้านการเกษตร

ร.น.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																									
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง*	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วฟักยาว	มะเขือ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบเรียว	ตะไคร้	ข้าวโพดข้าวเหนียว	ข้าวโพดเหลือง	แตงกวา	บวบ	แฟง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ
1	1	12																									
2	2	15																									
3	3	8							1												2						
4	4	23																									
5	5	34							2										2								
6	6	24	4																								
7	7	18	5																								
8	8	22	4																								
9	9	14	8																								
10	10	12																									
11	11	32																									
12	12	23																			3						
13	13	14																									
14	14	17																									
15	15	8																									
16	16	22																									

ร.ร.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																									
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง*	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วฟักยาว	มะเขือ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบเรียว	ตะไคร้	ข้าวโพดข้าว	ข้าวโพด	แตงกวา	บวบ	แฟง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ
17	17	15																									
18	18	13																									
19	19	27																									
20	20	35																									
21	21	18																									
รวม	21	406	21	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	5	0	0	0	0	0	0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ในด้านการเกษตรมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 21 ครัวเรือน และส่วนใหญ่จะปลูกข้าวนาปีรวมทั้งสิ้น 406 ไร่ และมีการปลูกข้าวนาปรัง จำนวน 21 ไร่ พืชผักสวนครัวจำนวน 3 ครัวเรือน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 10 ไร่

ตารางที่ 4.2 สํารวจการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ด้านปศุสัตว์ และอุปโภคบริโภค

ที่	ครัวเรือน	สมาชิก(คน)	ด้านปศุสัตว์ (ตัว)					
			โค	กระบือ	เปิด	สุกร	ไก่	อื่น ๆ
1	1	4	10	2			4	
2	2	5		4	5		10	
3	3	6	8				20	
4	4	3	7					
5	5	4	7				5	
6	6	5	20					
7	7	3	12		10			
8	8	2	15				18	
9	9	3		5				
10	10	4	4					
11	11	3	10				15	
12	12	4		8				
13	13	2	13				10	
14	14	4						
15	15	3						
16	16	4						
17	17	5						
18	18	3						
19	19	2						
20	20	4						
21	21	4						
รวม	21	77	106	38	15	0	82	0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าการใช้ประโยชน์จากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ในด้านการปศุสัตว์และการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนเป็นดังนี้ ด้านการอุปโภคบริโภคมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 21 ครัวเรือน มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 77 คน ด้านการปศุสัตว์ จำแนกสัตว์ได้ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ และสัตว์ที่มีจำนวนการเลี้ยงมากที่สุดคือ โค จำนวน 106 ตัว รองลงมาคือ กระบือ จำนวน 38 ตัว เป็ดจำนวน 15 ตัว และไก่จำนวน 82 ตัว โดยมีครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 13 ครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบลสามวาง

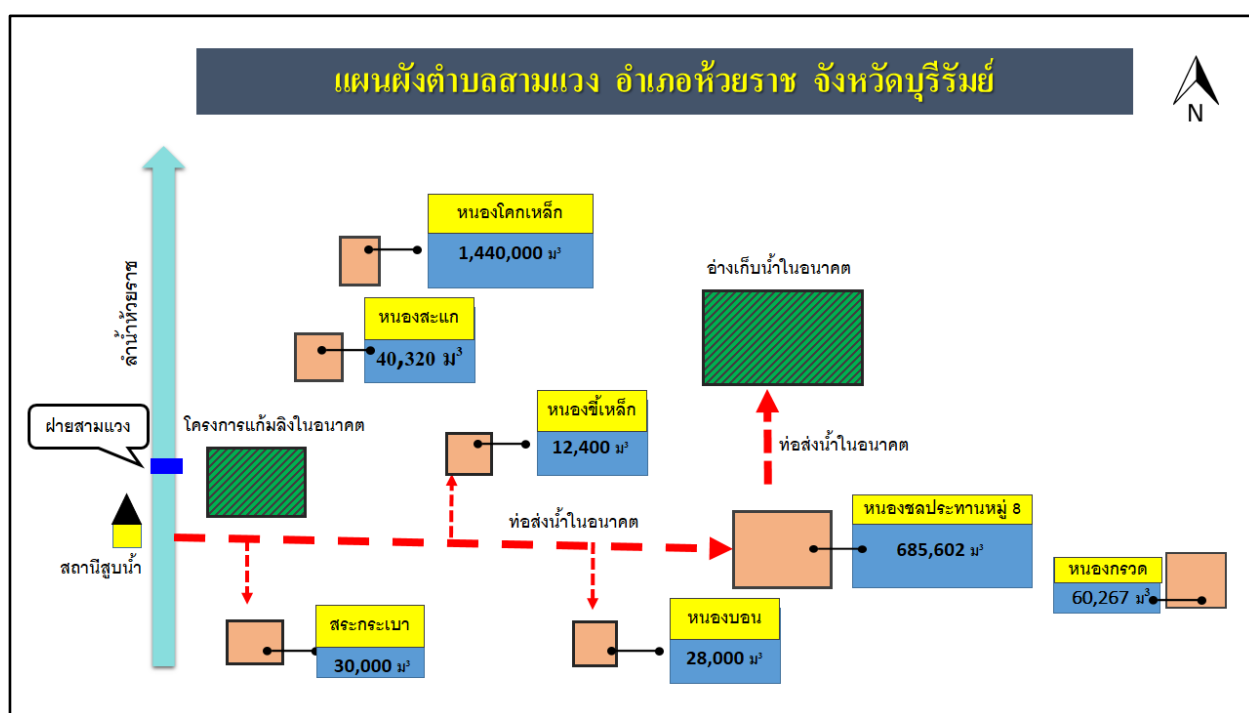
ที่	ครัวเรือน	สมาชิก (คน)	ความต้องการในการใช้น้ำ ลบ.ม./ปี			ความ ต้องการใช้ น้ำของ ครอบครัว ลบ.ม./ปี
			เพื่ออุปโภค บริโภค	เพื่อเกษตร	เพื่อปศุสัตว์	
1	1	4	175.2	14,928	354.7	15,458
2	2	5	219	18,660	133.2	19,012.2
3	3	6	262.8	10,966	255.5	11,484.3
4	4	3	131.4	28,612	204.4	28,947.8
5	5	4	175.2	44,338	209.9	44,723.1
6	6	5	219	34,320	584	35,123
7	7	3	131.4	27,972	361.6	28,464.8
8	8	2	87.6	31,832	457.7	32,377.3
9	9	3	131.4	26,344	146	26,621.4
10	10	4	175.2	14,928	116.8	15,220
11	11	3	131.4	39,808	308.4	40,247.9
12	12	4	175.2	29,350	233.6	29,758.8
13	13	2	87.6	17,416	390.6	17,894.2
14	14	4	175.2	21,148	0	21,323.2
15	15	3	131.4	9,952	0	10,083.4
16	16	4	175.2	27,368	0	27,543.2
17	17	5	219	18,660	0	18,879
18	18	3	131.4	16,172	0	16,303.4
19	19	2	87.6	33,588	0	33,588
20	20	4	175.2	43,540	0	43,540
21	21	4	175.2	22,392	0	22,392
รวม		77	2,803.2	532,294	3,230.2	639,423

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงปริมาณความต้องการใช้น้ำจากกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ ด้านการอุปโภคบริโภค ด้านเกษตร ด้านปศุสัตว์ ซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการใช้น้ำมากที่สุดคือ ด้านการเกษตรมีความต้องการในการใช้น้ำ 532,294 ลูกบาศก์เมตรต่อปี รองลงมาคือด้านปศุสัตว์มีความต้องการในการใช้น้ำ 3,230.2ลูกบาศก์เมตรต่อปี และด้านการอุปโภคบริโภคมีความต้องการในการใช้น้ำ 2,803.2 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 21 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำของครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 639,423ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชาชนตำบลสามแวงมีความใกล้เคียงกับปริมาณของน้ำในหนองชลประทาน ตำบลสามแวง ซึ่งความจุของหนองชลประทาน นั้นมีความจุที่วัดได้ 1,100,000 ลูกบาศก์เมตร และความต้องการใช้น้ำของประชาชนตำบลสามแวงอยู่ที่ 639,423 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงจึงได้หาแนวทางในการจัดหาน้ำให้สามารถผันน้ำมาเพื่อมาจัดเก็บในหนองชลประทาน ตำบลสามแวงได้เพิ่มขึ้นโดยการปรับปรุงฝายน้ำล้นสามแวงพร้อมขุดลอกเป็นแก้มลิงบริเวณด้านฝายให้มีความลึกมากขึ้นเพื่อผันน้ำมาไว้หนองชลประทาน เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งภายในตำบลสามแวง

3.แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ

ภายหลังการอบรมจัดทำผังน้ำระดับตำบลทำให้ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวงมีผังน้ำระดับตำบลดังนี้

ภาพที่ 4.1 ผังน้ำตำบลสามแวง

ภายในตำบลสามแวงมีแหล่งน้ำสาธารณะมีประมาณ 7 แห่ง กระจายอยู่ทั่วตำบลมีความจุน้ำรวมทั้งสิ้น 2,296,589 ลูกบาศก์เมตร ทางกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงจึงมีความเห็นที่จะปรับปรุงฝายน้ำล้นสามแวงพร้อมขุดลอกเป็นแก้มลิงบริเวณด้านฝาย เพื่อกักเก็บปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น

4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ

1. ชื่อโครงการ

ปรับปรุงฝายน้ำล้นสามแวงพร้อมชุดลอกเป็นแก้มลิงบริเวณด้านฝาย
ที่ตั้ง หมู่ที่ 2 บ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อมีปริมาณต้นน้ำทุนเพิ่ม
- 2.2 เพื่อนำต้นน้ำไปเติมหนองชลประทาน
- 2.3 เพื่อนำน้ำไปอุปโภค บริโภค
- 2.4 เพื่อนำน้ำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์
- 2.5 เพื่อป้องกันอัคคีภัย
- 2.6 การประมงและการเลี้ยงสัตว์

3. ลักษณะโครงการ

ปรับปรุงตัวฝายน้ำล้นพร้อมอาคารประกอบ และชุดลอกบริเวณฝายน้ำล้นเพื่อเก็บกักน้ำ

4.งบประมาณ

-หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 กรมชลประทาน
- 4.2 กรมทรัพยากรน้ำ
- 4.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- 4.4 หน่วยงานเคลื่อนที่สังกัดหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
- 4.5 อื่นๆ

5. พื้นที่เป้าหมายที่นำน้ำไปใช้

จำนวน 9 หมู่บ้านในตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ตำบลสามแวงมีปริมาณน้ำต้นทุนที่เพียงพอ
- 6.2 ราษฎรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น
- 6.3 มีแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและมีแหล่งอาหารโปรตีน

7. ระยะเวลาดำเนินงาน

สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563 เป็นต้นไป

8. กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

- 8.1 ภายหลังจากการดำเนินการเสร็จสิ้น ราษฎรในพื้นที่มีการบริหารจัดการน้ำอย่างมีระบบ
- 8.2 มีการบริหารจัดการน้ำแบบรอบเวร การวางมาตรการในการใช้น้ำ โดยมีระเบียบ

ข้อบังคับ

- 8.3 กรณีมีปริมาณน้ำน้อย ราษฎรในพื้นที่ต้องจัดสรรพื้นที่การเพาะปลูกให้เพียงพอต่อ

ปริมาณของน้ำ

- 8.4 ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำและการปลูกพืช ด้วยวิธีการคำนวณหาปริมาณน้ำต้นทุน
- 8.5 ต้องช่วยกันดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำให้สมบูรณ์ตลอดไป

9.เอกสารแนบโครงการ

- 9.1 โครงการ
- 9.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
- 9.3 บันทึกการประชุมหา มติ
 - รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
 - ภาพถ่าย
 - ขอใช้พื้นที่รถผ่าน (หนังสือยินยอมให้พื้นที่)
- 9.4 แบบฟอร์มสำรวจโครงการ
- 9.5 แผนที่ บริเวณหนองน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงพอสังเขป
- 9.6 ภาพถ่ายบริเวณที่ทำการขุดลอก
- 9.7 รายชื่อผู้ได้รับประโยชน์

5.ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงมีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้น้ำให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยระบบที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง ใช้แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการจัดหาน้ำ ด้านการจัดเก็บน้ำ ด้านการจัดสรรน้ำ และด้านการบำรุงรักษา

ด้านการจัดหาน้ำ เป็นขั้นตอนแรกของระบบบริหารจัดการน้ำที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้ร่วมกันเสนอวิธีคิดและแนวทางในการหาน้ำมาเติมในแหล่งน้ำของกลุ่ม เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำ และมีปริมาณน้ำสำรองไว้ใช้ในหน้าแล้ง โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวงได้คิดวิธีการจัดหาน้ำ 2 วิธี ดังนี้ 1) ผันน้ำจากลำห้วยราชมาเก็บไว้ที่หนองชลประทานหมู่ 8 เพื่อให้ปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวง 2) สร้างแก้มลิงในพื้นที่ใกล้เคียงลำห้วยราชเพื่อผันน้ำจากลำห้วยราชมาเก็บไว้ที่หนองชลประทานในฤดูแล้ง เพื่อให้เกษตรกรมีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการใช้ 3) ทำฝายชะลอน้ำ รับและชะลอน้ำที่ไหลมาจากลำห้วยราช ช่วยดักตะกอนดินไม่ให้ไหลลงมาสะสมในหนองชลประทาน นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่อีกด้วย

ด้านการจัดเก็บ หลังที่มีน้ำเข้ามาเก็บในแหล่งน้ำแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงที่จะต้องดำเนินการ คือ การนำน้ำที่ได้มาจัดเก็บเพื่อให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุดและเก็บได้นานตลอดทั้งปี ซึ่งทางกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวงจะร่วมกันคิดและหาแนวทางในการจัดเก็บน้ำ ดังนี้ 1) ขุดลอกหนองชลประทานให้มีความลึกมากขึ้น เพื่อใช้ในการจัดเก็บน้ำที่ผันมาจากลำห้วยราช 2) ขุดคลองตักน้ำ เป็นกักเก็บน้ำอีกวิธีหนึ่งของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง โดยการสำรวจพื้นที่ระดับลาดชันและเส้นทางการไหลของน้ำ จากนั้นขุดคลองตักน้ำไว้เพื่อกักเก็บน้ำหลากและน้ำฝนในช่วงฤดูฝน และยังเป็นการแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ได้อีกด้วย

ด้านการจัดสรรน้ำ เป็นกระบวนการจัดสรรปริมาณน้ำที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของสมาชิกภายในกลุ่มในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเกษตร ด้านปศุสัตว์ ด้านการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้การจัดสรรน้ำนั้นต้องอยู่ในพื้นฐานของความเป็นธรรม ความจำเป็นและมีเหตุมีผลในการจัดสรร กล่าวคือ ผู้ที่ใช้น้ำทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรมโดยเสมอภาค ทุกคนที่ใช้น้ำต้องรับรู้รับทราบเกณฑ์การใช้น้ำร่วมกันและเกิดความพึงพอใจในการได้รับน้ำ อัตราการต้องการน้ำที่ต่างกันของแต่ละครัวเรือนในการเพาะปลูกพืช และพื้นที่ในการ

เพาะปลูกก็แตกต่างกันด้วย โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงจึงได้จัดการประชุมการใช้น้ำหนองชลประทานหมู่ 8 เพื่อวางแผนทางในการจัดสรรน้ำร่วมกัน ดังต่อไปนี้

- 1) วางแผนการจัดสรรน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในสอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่
- 2) กำกับติดตามสถานการณ์การเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของเกษตรกร ให้เป็นไปตามแผนควบคุมการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาด้านการตลาด
- 3) ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และด้านการตลาด
- 4) กำหนดกติกาการดึงน้ำขึ้นจากอ่างเก็บน้ำ จะให้ผ่านคลองส่งน้ำหรือโดยการสูบเป็นช่วง
- 5) การสูบน้ำทุกครั้งมีอัตราการจ่ายค่าสูบน้ำโดยคิดเป็นจำนวนชั่วโมงที่ทำการสูบน้ำ คิดเป็นชั่วโมงละ 100 บาท

6) ให้คณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราสังเกตการสูบน้ำตามอัตราที่ขอใช้น้ำ

ด้านการบำรุงรักษาดูแล ภายหลังจากจัดสรรน้ำสิ่งหนึ่งที่ต้องทำควบคู่กัน คือ การบำรุงรักษาดูแล อันจะเป็นหน้าที่ของผู้ใช้น้ำทุกคนที่จะต้องช่วยกัน ทั้งเป็นการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ และยังรวมถึงการรักษาเครือข่ายกลุ่มบริหารจัดการน้ำ โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้ร่วมกันวางแผนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำภายในตำบลให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าแก่การลงทุนดังนี้

- การบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ต้องมีการกำหนดกฎกติกาการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำร่วมกัน โดยสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่าง และลงมติร่วมกัน มีทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน และต้องนำมาใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเสมอภาค ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง มีกฎกติกา ดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญปีละครั้ง
2. การจัดประชุมย่อย ให้ดำเนินการตามแต่กรณีไป
3. คณะกรรมการให้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบดังนี้
 - 3.1 ควบคุมจัดรอบเวรการใช้น้ำให้เป็นอย่างยุติธรรม เพื่อสมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง
 - 3.2 ดูแลควบคุมการใช้น้ำและการปฏิบัติงานของผู้ดูแล ปิด - เปิด
 - 3.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บำรุงรักษาฝาย อาคารบังคับน้ำ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ และเรียกสมาชิกร่วมกันสละแรงงานเพื่องานนี้
 - 3.4 นำปัญหาและข้อเดือดร้อน ความต้องการของสมาชิกเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมแก้ปัญหา และระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิก
 - 3.5 รวบรวมและเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้น้ำต่อเจ้าหน้าที่และฝ่ายปกครองท้องถิ่น
 - 3.6 ดำเนินการปรับแก้สมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อบังคับและปฏิบัติตามที่มติที่ประชุมใหญ่
4. คณะกรรมการให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่เมื่อครบวาระแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจบริหารงานต่อไปได้เท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับมอบงานให้คณะกรรมการส่งมอบงานแก่คณะกรรมการชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสมาชิก
5. ในกรณีที่มีปริมาณน้ำน้อย ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำ โดยการแบ่งรอบเวรการใช้น้ำ ถ้าหากสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดมีการฝ่าฝืนลักลอบใช้น้ำ โดยยังไม่ถึงรอบเวรการใช้น้ำของตนเองถูกปรับ ดังนี้
 - ครั้งที่ 1 ตักเตือน
 - ครั้งที่ 2 ปรับ 200 บาท

6. สมาชิกผู้ใดทำลายซึ่งอาคารชลประทาน ประตูปิด-เปิดน้ำ ท่อส่งน้ำ และสิ่งก่อสร้างสาธารณะอื่นๆ ทำให้ท่อส่งน้ำเกิดการชำรุด เสียหาย ให้ดำเนินการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้ และดำเนินคดีตามกฎหมาย

7. สมาชิกผู้ใช้น้ำควรร่วมกันในการดูแลชุดลอกแหล่งน้ำ, ชุดลอกลำห้วย, ชุดลอกคลองส่งน้ำ ระบบส่งน้ำอาคารบังคับน้ำ เอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ เศษตะกอน บริเวณหน้าฝายประตูระบายน้ำและอื่นๆ ปิยะหลายๆ ครั้ง และในวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

- การบำรุงรักษาเครือข่ายกลุ่มบริหารจัดการน้ำ กลุ่มบริหารจัดการน้ำในระดับเครือข่าย เป็นการดำเนินงานระหว่างกลุ่มที่จะต้องมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันการใช้น้ำ หรือวิธีการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน การมีกิจกรรมทำร่วมกัน

เช่น กิจกรรมการบวชป่าเพื่อเป็นการรักษาแหล่งต้นน้ำ เป็นต้น กลุ่มทุกกลุ่มจะต้องให้ความร่วมมือกัน ไม่ปิดบังข้อมูลกัน ร่วมกันเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ส่วนร่วมโดยแท้จริง การทำงานแบบมีส่วนร่วมกันนอกจากเกิดความเข้มแข็งแล้วนั้น ยังสร้างอำนาจในการต่อรองได้อีกด้วย

6. มีการดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตเกษตรกรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการสำรวจการใช้น้ำของประชาชนตำบลสามแวงจากหนองชลประทาน ตำบลสามแวงพบว่า ประชาชนใช้ประโยชน์จากหนองแห่งนี้ 3 ด้านได้แก่ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านการปศุสัตว์ ทั้งนี้การใช้น้ำเป็นต้นทุนเพื่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนที่ใช้น้ำจากแหล่งนี้มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 21 ครัวเรือน โดยจะต้องเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งเทียบระหว่างปี 2561 และ 2562

ในปี 2561 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
2	2	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
3	3	ข้าวนาปี	8	69,382	358,882
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		แตงกวา	2	240,000	
4	4	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
5	5	ข้าวนาปี	20	173,454	324,454
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	52,000	
6	6	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
7	7	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
8	8	ข้าวนาปี	20	173,454	173,454
9	9	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
10	10	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
11	11	ข้าวนาปี	32	277,527	277,527
12	12	ข้าวนาปี	23	199,473	559,473
		แตงกวา	3	360,000	
13	13	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
14	14	ข้าวนาปี	17	147,436	147,436
15	15	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
16	16	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
17	17	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
18	18	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
19	19	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
20	20	ข้าวนาปี	20	173,454	173,454
21	21	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109

ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือนจากสัตว์ (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	10	311,580	382,040
		กระบือ	2	70,460	
2	2	กระบือ	4	140,920	141,310
		เป็ด	5	390	
3	3	โค	8	249,264	249,264
4	4	โค	7	218,106	218,106
5	5	โค	7	218,106	218,556
		ไก่	5	450	
6	6	โค	8	249,264	249,264
7	7	โค	9	280,422	281,202
		เป็ด	10	780	
8	8	โค	10	311,580	312,480
		ไก่	10	900	
9	9	กระบือ	5	176,150	176,150
10	10	โค	4	124,632	124,632
11	11	โค	8	249,264	250,164
		ไก่	10	900	
12	12	กระบือ	8	281,840	281,840
13	13	โค	13	405,054	405,954
		ไก่	10	900	
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0
19	19	-	-	0	0
20	20	-	-	0	0
21	21	-	-	0	0

ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
2	2	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
3	3	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	35,276
		ถั่วฝักยาว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		แตงกวา	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
4	4	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
5	5	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	78,180
		ถั่วฝักยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
6	6	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
7	7	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
8	8	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	66,740
9	9	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
10	10	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
11	11	ข้าวนาปี	32	22,400	9,600	960	1,920	12,160	1,760	3,584	19,200	3,200	32,000	106,784	106,784
12	12	ข้าวนาปี	23	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	85,331

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
		แตงกวา	3	450	450	270	180	300	180	150	300	300	6,000	8,580	
13	13	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
14	14	ข้าวนาปี	17	11,900	5,100	510	1,020	6,460	935	1,904	10,200	1,700	17,000	56,729	56,729
15	15	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
16	16	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
17	17	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
18	18	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
19	19	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
20	20	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	66,740
21	21	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066

ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	166,800
		กระบือ	2	4,000	7,200	400	600	1,000	14,600	27,800	
2	2	กระบือ	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	55,925
		เป็ด	5	50	150	25	25	25	50	325	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,200
4	4	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,300
5	5	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,625
		ไก่	5	50	150	25	25	25	50	325	
6	6	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,200
7	7	โค	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	125,750
		เป็ด	10	100	300	50	50	50	100	650	
8	8	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	139,650
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
9	9	กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	69,500
10	10	โค	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	55,600
11	11	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,850
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
12	12	กระบือ	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	16,000

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
13	13	โค	13	26,000	46,800	2,600	3,900	6,500	94,900	180,700	181,350
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.8 สรุปรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	104,073	40,044	382,040	166,800	279,269
2	2	86,727	33,370	141,310	55,925	138,742
3	3	358,882	35,276	249,264	111,200	461,670
4	4	130,091	50,055	218,106	97,300	200,842
5	5	324,454	78,180	218,556	97,625	367,205
6	6	104,073	40,044	249,264	111,200	202,093
7	7	156,109	60,066	281,202	125,750	251,495
8	8	173,454	66,740	312,480	139,650	279,544
9	9	121,418	46,718	176,150	69,500	181,350
10	10	104,073	40,044	124,632	55,600	133,061
11	11	277,527	106,784	250,164	-	420,907
12	12	559,473	85,331	281,840	-	755,982
13	13	121,418	46,718	405,954	-	480,654
14	14	147,436	56,729	-	-	90,707
15	15	69,382	26,696	-	-	42,686
16	16	156,109	60,066	-	-	96,043
17	17	130,091	50,055	-	-	80,036
18	18	112,745	43,381	-	-	69,364
19	19	130,091	50,055	-	-	80,036
20	20	173,454	66,740	-	-	106,714
21	21	156,109	60,066	-	-	96,043
รวม		3,697,188	1,143,158	3,290,962	1,030,550	4,814,442

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 21 ครัวเรือน คือ 4,814,442 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 19,105 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 68.89 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 31.11

ในปี 2561 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค แต่ในปีนี้มีภาวะปลูกเพิ่มขึ้นจากปี 2561 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในปริมาณหนองชลประทานว่าเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดช่วงอายุของพืชนั้น ๆ รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
2	2	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
3	3	ข้าวนาปี	8	69,382	358,882
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		แตงกวา	2	240,000	
4	4	ข้าวนาปี	23	199,473	199,473
5	5	ข้าวนาปี	34	294,872	445,872
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	52,000	
6	6	ข้าวนาปี	24	208,145	242,871
		ข้าวนาปรัง	4	34,725	
7	7	ข้าวนาปี	18	156,109	199,516
		ข้าวนาปรัง	5	43,407	
8	8	ข้าวนาปี	22	190,800	225,525
		ข้าวนาปรัง	4	34,725	
9	9	ข้าวนาปี	14	121,418	190,869
		ข้าวนาปรัง	8	69,451	
10	10	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
11	11	ข้าวนาปี	32	277,527	277,527
12	12	ข้าวนาปี	23	199,473	559,473
		แตงกวา	3	360,000	
13	13	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
14	14	ข้าวนาปี	17	147,436	147,436
15	15	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
16	16	ข้าวนาปี	22	190,800	190,800
17	17	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
18	18	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
19	19	ข้าวนาปี	27	234,163	234,163
20	20	ข้าวนาปี	35	303,545	303,545
21	21	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109

ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	10	311,580	382,400
		กระบือ	2	70,460	
		ไก่	4	360	
2	2	กระบือ	4	140,920	142,210
		เป็ด	5	390	
		ไก่	10	900	
3	3	โค	8	249,264	251,064
		ไก่	20	1,800	
4	4	โค	7	218,106	218,106
5	5	โค	7	218,106	218,556
		ไก่	5	450	
6	6	โค	20	623,160	623,160
7	7	โค	12	373,896	374,676
		เป็ด	10	780	
8	8	โค	15	467,370	468,990
		ไก่	18	1,620	
9	9	กระบือ	5	176,150	176,150
10	10	โค	4	124,632	124,632
11	11	โค	10	311,580	312,930
		ไก่	15	1,350	
12	12	กระบือ	8	281,840	281,840
13	13	โค	13	405,054	405,954
		ไก่	10	900	
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0
19	19	-	-	0	0
20	20	-	-	0	0
21	21	-	-	0	0

ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำหมักเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
2	2	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
3	3	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	35,276
		ถั่วฝักยาว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		แตงกวา	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
4	4	ข้าวนาปี	23	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	76,751
5	5	ข้าวนาปี	34	23,800	10,200	1,020	2,040	12,920	1,870	3,808	20,400	3,400	34,000	113,458	124,898
		ถั่วฝักยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
		ข้าวโพด ข้าวเหนียว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
6	6	ข้าวนาปี	24	16,800	7,200	720	1,440	9,120	1,320	2,688	14,400	2,400	24,000	80,088	93,436
		ข้าวนาปรัง	4	2,800	1,200	120	240	1,520	220	448	2,400	400	4,000	13,348	
7	7	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	76,751
		ข้าวนาปรัง	5	3,500	1,500	150	300	1,900	275	560	3,000	500	5,000	16,685	
8	8	ข้าวนาปี	22	15,400	6,600	660	1,320	8,360	1,210	2,464	13,200	2,200	22,000	73,414	86,762
		ข้าวนาปรัง	4	2,800	1,200	120	240	1,520	220	448	2,400	400	4,000	13,348	
9	9	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	73,414
		ข้าวนาปรัง	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
10	10	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
11	11	ข้าวนาปี	32	22,400	9,600	960	1,920	12,160	1,760	3,584	19,200	3,200	32,000	106,784	106,784
12	12	ข้าวนาปี	23	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	85,331
		แตงกวา	3	450	450	270	180	300	180	150	300	300	6,000	8,580	
13	13	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
14	14	ข้าวนาปี	17	11,900	5,100	510	1,020	6,460	935	1,904	10,200	1,700	17,000	56,729	56,729
15	15	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
16	16	ข้าวนาปี	22	15,400	6,600	660	1,320	8,360	1,210	2,464	13,200	2,200	22,000	73,414	73,414
17	17	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
18	18	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
19	19	ข้าวนาปี	27	18,900	8,100	810	1,620	10,260	1,485	3,024	16,200	2,700	27,000	90,099	90,099
20	20	ข้าวนาปี	35	24,500	10,500	1,050	2,100	13,300	1,925	3,920	21,000	3,500	35,000	116,795	116,795
21	21	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066

ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์ สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายา บำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	167,060
		กระบือ	2	4,000	7,200	400	600	1,000	14,600	27,800	
		ไก่	4	40	120	20	20	20	40	260	
2	2	กระบือ	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	56,575
		เป็ด	5	50	150	25	25	25	50	325	
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	112,500
		ไก่	20	200	600	100	100	100	200	1,300	
4	4	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,300
5	5	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	97,625
		ไก่	5	50	150	25	25	25	50	325	
6	6	โค	20	40,000	72,000	4,000	6,000	10,000	146,000	278,000	40,000
7	7	โค	12	24,000	43,200	2,400	3,600	6,000	87,600	166,800	167,450
		เป็ด	10	100	300	50	50	50	100	650	
8	8	โค	15	30,000	54,000	3,000	4,500	7,500	109,500	208,500	209,670
		ไก่	18	180	540	90	90	90	180	1,170	
9	9	กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	69,500
10	10	โค	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	55,600

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์ สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายา บำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
11	11	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	139,975
		ไก่	15	150	450	75	75	75	150	975	
12	12	กระบือ	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	111,200
13	13	โค	13	26,000	46,800	2,600	3,900	6,500	94,900	180,700	181,350
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.13 สรุปรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	104,073	40,044	382,400	167,060	279,369
2	2	130,091	50,055	142,210	56,575	165,671
3	3	358,882	35,276	251,064	112,500	462,170
4	4	199,473	76,751	218,106	97,300	243,528
5	5	445,872	124,898	218,556	97,625	441,905
6	6	242,871	80,088	623,160	278,000	507,943
7	7	199,516	60,066	374,676	167,450	346,676
8	8	225,525	73,414	468,990	209,670	411,431
9	9	190,869	46,718	176,150	69,500	250,801
10	10	104,073	40,044	124,632	55,600	133,061
11	11	277,527	106,784	312,930	-	483,673
12	12	559,473	85,331	281,840	-	755,982
13	13	121,418	46,718	405,954	-	480,654
14	14	147,436	56,729	-	-	90,707
15	15	69,382	26,696	-	-	42,686
16	16	190,800	73,414	-	-	117,386
17	17	130,091	50,055	-	-	80,036
18	18	112,745	43,381	-	-	69,364
19	19	234,163	90,099	-	-	144,064
20	20	303,545	116,795	-	-	186,750
21	21	156,109	60,066	-	-	96,043
รวม		4,503,933	1,383,422	3,980,668	1,311,280	5,789,899

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 21 ครัวเรือน คือ 5,789,899บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือน จะได้ครัวเรือนละ 22,976 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 68.24 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 31.76

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562

ที่	ครัวเรือน	รายได้ครัวเรือน (บาท)		ส่วนต่างของ รายได้ (บาท)	อัตราเพิ่ม-ลด (ร้อยละ)
		2561	2562		
1	1	279,269	279,369	100	0.01
2	2	138,742	165,671	26,929	2.8
3	3	461,670	462,170	500	0.1
4	4	200,842	243,528	42,686	4.4
5	5	367,205	441,905	74,700	7.7
6	6	202,093	507,943	305,850	31.4
7	7	251,495	346,676	95,181	9.8
8	8	279,544	411,431	131,887	13.5
9	9	181,350	250,801	69,451	7.1
10	10	133,061	133,061	0	0.0
11	11	420,907	483,673	62,766	6.4
12	12	755,982	755,982	0	0.0
13	13	480,654	480,654	0	0.0
14	14	90,707	90,707	0	0.0
15	15	42,686	42,686	0	0.0
16	16	96,043	117,386	21,343	2.2
17	17	80,036	80,036	0	0.0
18	18	69,364	69,364	0	0.0
19	19	80,036	144,064	64,028	6.6
20	20	106,714	186,750	80,036	8.2
21	21	96,043	96,043	0	0.0
รวม		4,814,443	5,789,899	975,457	100.0
ค่าเฉลี่ยรวม		-	-	46,450.3	-

จากการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนของกลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองชลประทาน ตำบลสามแวง พบว่า ครัวเรือนทั้งหมด 21 ครัวเรือน มีรายได้จากการเกษตร และปศุสัตว์ ในปี 2561 จำนวน 4,814,443 บาท ในปี 2562 มีรายได้จากการเกษตร และปศุสัตว์จำนวน 5,789,899 บาท ส่วนต่างของรายได้ทั้ง 2 ปี คือ 975,457 บาท โดยมีค่าเฉลี่ยรวมส่วนต่างของรายได้ครอบครัวละ 46,450.3 บาท คิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้นของรายได้เป็นร้อยละ 20.26 หากแยกเป็นครัวเรือนมีจำนวน 13 ครัวเรือนที่รายได้เพิ่มขึ้น และมีจำนวน 8 ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิม

การเพิ่มขึ้นของรายได้นั้นเป็นเหตุมาจากกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้มีกระบวนการในการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำในหนองชลประทานอย่างถูกวิธีและมีแบบแผนที่ชัดเจน ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิมเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในการลงทุนเพราะว่ากลัวขาดทุน ด้วยปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีปริมาณน้อยจึงไม่กล้าที่จะตัดสินใจทำการเพาะปลูกจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เท่าเดิม หรือรายได้คงที่

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินงาน

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช โดยมีกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงเป็นกำลังสำคัญในการร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ตำบลสามแวง โดยสรุปผลการดำเนินงานดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยผ่านหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงาน ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนให้สามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำที่ตนเองมีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของประชาชนภายในตำบล

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช ได้เลือกที่จะพัฒนาหนองชลประทาน ให้สามารถใช้น้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบลสามแวง ในปี 2561 หนองชลประทาน มีความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 50,000 ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้น้ำจากหนองชลประทาน จำนวน 21 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งน้ำที่มีอยู่ในหนองชลประทาน นั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้ประชุมคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยได้มีมติให้ผันน้ำจากลำห้วยราชมาเก็บไว้ที่หนองชลประทานเพื่อให้ปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวง เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง ยังได้พบกับปัญหาของการขาดแคลนน้ำคือ สภาพหนองชลประทานมีลักษณะที่ตื้นเขิน ทำให้สามารถกักเก็บน้ำได้น้อย ประกอบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี 2561 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ 1,381.3 มิลลิเมตร (ศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา: 7 มี.ค. 2562) ซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าค่าปกติตามที่สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยากำหนดไว้ ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดความแห้งแล้ง

ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปี 2561 ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้หาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำภายในตำบลของตนอย่างจริงจัง ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงยังได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวงได้มีกระบวนการในการแสวงหาความรู้และแนวทางการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน

การดำเนินการดังกล่าว ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนในปี 2562 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามแวงได้พัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลสามแวง โดยจากเดิมปี 2561 หนองชลประทาน มีความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 50,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 มีความจุสุทธิ 110,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 65,000 ลูกบาศก์เมตรโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 21 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 639,423 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลสามแวง จึงจัดประชุมร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการการใช้น้ำของเกษตรกร โดยมีความเห็นที่จะปรับปรุงฝายน้ำล้นสามแวงพร้อมขุดลอกเป็นแก้มลิงบริเวณด้านฝาย เพื่อกักเก็บปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ต่อไปในอนาคต

2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

กลุ่มผู้ใช้น้ำจากหนองชลประทาน จำนวน 21 ครัวเรือนนั้นได้ใช้น้ำในด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวของตน ทั้งนี้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 17 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 344 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 153 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 4,814,443 บาท/ปี และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 21 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 437 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 241 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 5,789,899 บาท/ปี เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 975,457 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.26

จากการเพิ่มขึ้นของรายได้ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง ที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ มีกฎกติกาชัดเจนในการให้บริการน้ำ มีการจัดหาที่ถูกต้องและเพียงพอ มีการจัดเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรน้ำได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทุกครัวเรือน และมีการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำให้คงทนต่อการใช้งาน ทั้งนี้สิ่งที่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำของตำบลสามแวงเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยนี้ เกิดจากเครือข่ายของคณะกรรมการ ผู้นำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่มีความรู้จักกัน มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีการร่วมกิจกรรมกลุ่มกันอยู่เสมอ การสร้างเครือข่ายประเภทนี้เรียกว่า เครือข่ายแท้ อันแสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของชุมชน และย่อมส่งผลดี และเกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการค้าภายใน. **ราคากลางสินค้า**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :

<https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=19>

กรมชลประทาน. (ม.ป.ป.) **ข้อมูลการใช้น้ำของพืชภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

กระทรวงพาณิชย์. **ราคาเนื้อสัตว์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :

<https://www.moc.go.th/index.php/rice-iframe-9.html>

กรมอุตุนิยมวิทยา. **ปริมาณน้ำฝน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :

<https://www.thaiwater.net/current/YearlyReport2018/rain.html>

กิตานัล กังแฮ. (2559). **4 วิธีรักษา(ษ์)น้ำ จากชุมชนสู่ครัวเรือน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/30981-4%20วิธีรักษา\(ษ์\)น้ำ%20จากชุมชนสู่ครัวเรือน.Html](https://www.thaihealth.or.th/Content/30981-4%20วิธีรักษา(ษ์)น้ำ%20จากชุมชนสู่ครัวเรือน.Html)

เกษตรอินทรีย์ เออีซี ฟาร์ม - AEC Farm. (2559). **วิธีการ กักเก็บน้ำใน "โคก หนอง นา โมเดล**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563 สืบค้นจาก

<https://www.facebook.com/AECFarm/posts/1727977724105551/>

มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). **นวัตกรรมระบบบริหารจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <https://www.utokapat.org/นวัตกรรมชุมชน/นวัตกรรมระบบบริหารจัดการ>

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2561) แถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรี จันทร์โอชา ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม.สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์. สถาบันบริหารจัดการน้ำจังหวัดบุรีรัมย์. (2562) **การวางแผน-ผังน้ำผิวดินระดับตำบล**. (สไลด์) บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน). (2559). **การจัดการน้ำแล้ง**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : [http://hydrolaw.thaiwater.net/web/2016/02/02/กฎหมายเกี่ยวกับ](http://hydrolaw.thaiwater.net/web/2016/02/02/กฎหมายเกี่ยวกับ%20การจัดการ) การจัดการ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (มปป.). **น้ำฝน อุณหภูมิ**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries27.html>

เทศบาลตำบลสามแวง. **ข้อมูลพื้นฐานตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์**. (เว็บไซต์)

สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <http://www.samvaeng.go.th/datacenter/2/แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา.html>